

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

Vliv sportovních aktivit dítěte na rodinné klima

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
doc.PhDr.Aleš SEKOT,CSc.**

**Vypracoval:
Jiří KUTLÁK**

Brno 2006

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vliv sportovních aktivit dítěte na rodinné klima“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 20. 11. 2006

.....

Jiří Kutlák

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval panu doc. PhDr. Aleši Sekotovi, CSc. za cenné rady, odborné vedení a velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat pánům PhDr.Marianu Jelínkovi, Davidu Volkovi, Mgr.Petru Janouškovi, Mgr.Jiřímu Severovi, Marku Linhartovi, Otovi Fukárkovi, Tomáši Zíbovi a Josefu Čihákovi za cenné rady a informace, které mi poskytli k této práci.

Jiří Kutlák

Obsah

Úvod	4
1. Sociologické stanovisko na sport	6
1.1 Sport – sociálně kulturní jev	6
1.2 Konceptuální úvaha na téma sport	9
1.3 Sport – kulturní ukazatel současnosti	18
2. Sport a socializace	21
2.1 Nezastupitelnost socializace na sportovištích	21
2.2 Socializační rozdíly vrcholového a rekreačního sportu	28
2.3 Sportovní klub – socializační procesy	32
3. Empirické reflexe problematiky	34
3.1 HC Sparta Praha – hokej	35
3.2 AC Sparta Praha – kopaná	42
3.3 TO PSK Olymp Praha – tenis	48
Závěr	55
Resumé	56
Anotace	57
Seznam použité literatury	58
Seznam příloh	60

Úvod

Téma nepatří k tradičním tématům sociální pedagogiky a proto také není v základní literatuře zpracováno. Oblast sportu však souvisí se sociálně pedagogickými otázkami přinejmenším ve dvou směrech. V první řadě jako významný nástroj socializace, z druhé strany jako nejfrekventovanější aktivita ve volném čase (především u dětí a mládeže) a také jako součást zdravého životního způsobu (v souvislosti s významnou úlohou pohybových aktivit), jehož utváření je jednou z hlavních oblastí a také cílů, jež si sociální pedagogika vytyčuje.

I když nemáme prokazatelné důkazy o přímém vztahu mezi provozováním sportu a pozitivními socializačními dopady, je zřejmé, že žádoucí průběh socializačního procesu s vazbami na sport nepochybně souvisí. Aktivní organizovaný sport má pozitivní socializační účinky, zvyšuje pravděpodobnost úplnější komplexnosti procesu socializace. Přispívá především k pěstování osobní angažovanosti, utužování přátelských vazeb, rozvoji soutěživé akceschopnosti, posiluje vůli, odvahu, učí prohrávat, podřídit se skupinovému zájmu. Socializace sportem je ovlivněna několika faktory: možnostmi a mezemi aktivní účasti podporou okolí přijetí úlohy potencionálního účastníka organizovaných forem sportu.

Sport patří k hlavním aktivitám jež vytváří pohybový režim. O jeho regenerační a zdravotně hygienické funkci není sporu. Může sehrát i významnou roli v procesu kompenzačním, rehabilitačním (u lidí postižených apod). Tělesná kultura osobnosti zahrnuje rozvíjení návyků osobní hygieny, životosprávy, stravovacích zvyklostí, aktivní pohyb a přispívá tak i k ovládnutí touhy po škodlivých požitcích (neboli má funkci preventivní).¹

V mládí jsem sám aktivně sportoval a díky rodičům, kteří mě dle svých ekonomických možností v těchto aktivitách podporovali, jsem dosáhl až na vrcholovou úroveň. Prošel jsem řadou kolektivních sportů, jako byl hokej nebo fotbal. Své místo jsem našel až u tenisu. Rodiče mi umožňovali prožít velkou část dětství na sportovních kolbištích. Do ničeho mě nenutili a nechávali rozhodnutí, co bych chtěl

¹ Kraus, B., Poláčková, V. Člověk, prostředí, výchova. 1. vyd. Brno: Paido, 2001, 158 – 163 s.

dělat, svobodně na mě. Jedinou, ale zato podstatnou roli, hrály ekonomické aspekty, což je stále jeden z velmi důležitých problémů i současné doby. A právě na tento problém bych chtěl upozornit. Při svém výzkumu jsem zjišťoval, jaká je současná finanční zátěž rodiny v různých věkových kategoriích u našich nejpoblárnějších sportů – hokeje, fotbalu a tenisu. Protože jsem se soustředil jen na tři pražská vrcholová střediska sportu, výsledky výzkumu mají jen zavádějící charakter.

Bakalářská práce je rozdělena do tří kapitol:

První kapitola je věnována sportu, jako sociálně kulturnímu fenoménu. Sport, jako jev přitahující pozornost široké veřejnosti, ale také součást kultury. Pohled na sport ze sociologického přístupu, znamenající úsilí o hlubší porozumění konkrétní kultury. Jeho vývoj, formování až k teoretickým východiskům sociologie sportu.

Druhá kapitola je zaměřena na vliv sportu při formování a celkové socializaci jedince do společnosti. Na to, jaký vliv má na socializaci sportovní klub v souvislosti s volným časem mládeže. Jaké rozdíly jsou mezi rekreačním sportem a sportem vrcholovým a jakou to přináší zátěž ve vztahu na rodinu.

Třetí kapitola je rozdělena do třech bloků. Každý je věnován jednotlivým sportovním odvětvím a výsledkům mého empirického výzkumu, který jsem formou nestandardizovaného dotazníku a rozhovorů prováděl mezi respondenty (rodiče hráčů mládežnických oddílů, samotní hráči, trenéři a členové managementu) ve SVS na HC Sparta Praha - hokej, AC Sparta Praha - fotbal a TO PSK Olymp Praha - tenis.

1. Sociologické stanovisko na sport

1.1 Sport – sociálně kulturní jev

Sport je vnímán v celosvětovém měřítku jako sociálně kulturní jev. Je přímo osudově provázán s kulturní ideologií každé dané společnosti. Je tak výrazem obecných představ, idejí, hodnot a perspektiv prostřednictvím kterých lidé zaujímají svoje postavení ve světě, hledají své místo v něm, vysvětlují si jeho fungování, poměřují míru důležitosti věcí kolem sebe, zvažují co je a co není správné a přirozené. Kulturní ideologie je tak systematickým světonázorovým pohledem do světa každodenní logiky životů lidí ve společnosti. Je fenoménem měnícím se v souladu s dynamikou společenských změn na pozadí různosti skupinových a osobních zájmů a idejí. Proměňuje se v neustálém střetávání názorů na smysluplnost vývoje, schůdnosti cest společenského vývoje a krystalizace morálních postojů. Sama tato skutečnost uděluje sportu jeho sociologickou relevanci. Sport totiž tvoří soubor činností a situací, které buď přijímají či zpochybňují konkrétní ideologii. Tak, jak je sport tvořen lidmi, tak se vyvíjí v širším kontextu dílčích idejí vztahujících se k tělesnosti a lidské přirozenosti, v rámci určitých forem mezilidských vztahů, na pozadí projevů lidských potencií a usilování, prostřednictvím výrazových prostředků mužnosti a ženskosti, v centru diskusí o faktorech důležitosti či pomíjivosti v našem životě.

Suma těchto myšlenkových nábojů a idejí pak vytváří a rozvíjí to, co běžně nazýváme dominantní ideologií v dané společnosti. Ta je – historicky vzato – budována na perspektivách, ideálech a hodnotách dominantních mocenských skupin a jim také primárně slouží.

Sport se tak v postupném vývojovém procesu formoval i v souladu s danou logikou vztahů mezi pohlavími, tedy konkrétně vzato postavením mužů a žen v kontextu historických souvislostí vztahu společnosti a sportu. Právě tato skutečnost je zejména v anglosaském světě důležitým motivem na téma úlohy mužnosti (masculinity), či snad lépe řečeno mužské dominance ve sportu, kde ženy tradičně zůstávají v podřízeném postavení vůči mužům. Již samotný tento fakt se odráží –

prostřednictvím dominantních kulturních idejí – v běžném slovníku označujícím hodnocení pohybových aktivit: Správně hozený míč kvitujeme u dítěte pozitivně zabarveným hodnocením „hraje to jako chlap“, zatímco v opačném případě máme nejčastěji na jazyku pejorativní označení „hraje to jako holka“. Lidé tak v důsledku historicky zakotveného ideového a hodnotového soudu o pohybové dovednosti a sportovní zdatnosti přisuzují zpravidla mužům výkonově náročné sporty, které jsou naopak pro „opravdové“ ženy shledávány jako spíše nepřírozené či nevhodné. I v tomto ohledu se však neustálý vývoj kulturní ideologie projevuje tím, že je zpochybňován tradiční pohled na přirozenost a ženskost na půdě sportu.

V obdobné míře to platí i o třídní, etnické či rasové logice ve sportu, když stále více lidí se domnívá, že aktivní sport je výchovným nástrojem pro utváření pozitivních charakterových rysů. Vzdor skutečnosti, že sport je s dominantní kulturou a ideologickým systémem provázán v různých, mnohdy protichůdně působících vztazích a závislostech. Síla daného a z globálního pohledu rozrůzněného kulturního prostředí je natolik silná, že lze jen s velkými obtížemi jednoznačně zobecňovat zdroje, projevy a důsledky fungování sportu ve společnosti.

Sport je provázán s důležitými oblastmi života společnosti. **Rodina** tak mnohdy přizpůsobuje svůj životní rytmus tréninkovému a hracímu programu svých členů a sledování sportovních televizních událostí může naopak narušit či přímo rozvrátit rodinný život. A nebo společné sportování členů rodiny může vzájemně vztahy posílit a udělit jim novou, jinde a jinak netušenou socializační dimenzi. Vztah sportu a ekonomiky odráží rostoucí obrovský příliv peněz do vrcholového výkonnostního sportu zejména v bohatých zemích. Výstavba velkolepých sportovních arén, nemalé náklady na sportovní výbavu a výstroj, sportovní sponzoring, sportovní sázky a zejména obrovské a rostoucí příjmy sportovních hvězd jsou fenoménem neodmyslitelně náležejícím k realitě naší kulturní sféry. Nadnárodní korporace sponzorující Olympijské hry ve snaze asociovat produkt jako kupř. Coca-cola či Nike s konzumním stylem spotřební společnosti, kde sportovní podívaná funguje jako zábava a vzrušení a odbytová základna pro lepší prodej globálně distribuovaných výrobků. Stejně i svět sportu a masových médií umocňuje kulturně zakotvené na ideologicky zaměřené působení sportu na formy zábavy a tvorby globálně přejímaných spotřebních hodnot. (Sekot, 2004, s.11-14)

Na půdě politiky pak sport mnohdy vyvolává asociace s pocity národního sebevědomí a státní identity, v mnoha zemích jsou pak sportovní úspěchy využívány či zneužívány ke zvýšení renomé v globálních politických vztazích. Sport hraje nezastupitelnou úlohu i na půdě výchovy a vzdělání, když se stal integrální součástí školního života pro stamiliony studentů v soudobém světě. A to jak v rámci výuky tělesné výchovy, tak kolbištích středoškolských a vysokoškolských soutěžích, přeborů a závodů.

Vzájemné vztahy sportu a náboženství upozorňují na mnohdy rozporuplný postoj jednotlivých náboženství k jednotlivým aktivitám a sportu obecně, na úlohu církvi při sponzorování sportovních aktivit či na mnohdy spornou deklarativní náboženskou motivaci vrcholných sportovních výkonů.

Kořeny prakticky zaměřených myšlenkových impulsů sociologie sportu z pravidla vycházejí z běžných každodenních potřeb sportu, než ze sociologie samotné. Sociologicky laděné práce tak vznikají zejména na půdě kinantropologie či kinesologie (nauka zkoumající pohybové projevy člověka) či vědy o sportu, než na půdě sociologie. Pro českou vědu to platí dvojnásob. Ta, stejně jako anglosaská produkce, upřednostňuje spíše praktické výzkumné či vzdělávací projekty zaměřené na motorickou výuku, fyziologii cvičení a tělesných výkonnostní trénink před zkoumáním historických, sociálních či filosofických aspektů vztahu sportu a společnosti.

Badatelé spojeni společným poutem sociologii sportu se mnohdy liší tak v předmětném poli vědeckého zájmu, tak teoretickým přístupem ke zkoumané problematice a cíli, které svoji vědeckou činností sledují. Pokud vystupují jako vědečtí specialisté v oboru, mohou vyvolávat nevoli plynoucí s podezření ze zaprodanosti sociologie sportu zájmu bohatých a mocných. Tedy zejména těch, kteří ovládají vrcholový výkonnostní sport na půdě masové zábavy a ekonomického profitu. Většina světově proslulých sociologických prací se však sportem jako významným sociálním fenoménem zabývá z kritických pozic usilujících o zlepšení lidských dimenzí společenského klimatu pro rozvoj masového sportu přístupnému v alternativních formách co největšímu počtu lidí bez rozdílu statusu, věku, pohlaví, etnické či rasové příslušnosti, světonázorové orientace a kulturní zakotvenosti.

Je však nepochybné, že výstavba myšlenkového potenciálu sociologie sportu náleží k neodmyslitelné výbavě našich znalostí po soudobém člověku, společnosti, světě. Již to přispívá k politické povaze sociologie sportu, která se podílí na utváření obecně přijímaných názorů na sport a jeho úlohu v životě jedince a společnosti na přelomu třetího tisíciletí. Tím také nezastupitelně rozšiřuje zorný úhel poučeného pohledu člověka na společnost, svět.¹

1.2 Konceptuální úvaha na téma sport

Tak jako existuje široké spektrum badatelských názorů na pojem „sport“, na půdě sociologie samotné fungují bohaté palety teoretických přístupů, které přinášejí i různost samotného definičního vymezení klíčové kategorie „sport“.

Když vezmeme do ruky prestižní Velký sociologický slovník, který připomíná etymologický původ pojmu sport zjistíme, že se jedná o odvozeninu od staroanglického disport - bavit, roznášet, či latinského disportare - rozptylovat, bavit se. Tím se připomíná původní zaměření sportu, ale v jistém smyslu jde i o význam, který je právě dnes svým komerčním cílením opět posilován. Za sport je zde považována „každá hra(bud' zápasu ze sebou samým, nebo závodu s jinými) a realizuje se v rámci přesně stanovených pravidel a zásad fair play“. Dále se zdůrazňuje vysoký stupeň organizovanosti, formalizace a profesionalismu. Správně se poukazuje i na další významné sociologické charakteristiky soudobého sportu, ke kterým se zde řadí i fungování sportu jako modelu pro jiné typy činností, např. pro soutěže zpěváků pop music, volby královny krásy, aj., které přejímají vnější rysy sportovních soutěží, inspirují se metodami hodnocení výkonu, které z nich vykrytalizovaly, i standardizací podmínek v nichž výkon probíhá. Zaznamenání hodné je i připomenutí hodnotového náboje sportu, tedy oblasti silně provázené na sféru životního stylu.

Běžně dostupná soudobá odborná literatury vymezuje kategorii sport již jako výslednici historicky podmíněné konceptuální krystalizace. Vratislav Svatoň(Sekot, 2004, s.14) připomíná často citovanou definici J. Dovadila, spatřující ve sportu „svobodnou pohybovou aktivitu závodního typu, charakteristickou výkonovou

¹ Sekot,A. Sport a společnost. 1. vyd. Brno: Paido, 2003, 11 – 14 s.

motivací“. Na stejném místě správně upozorňuje na často frekventovaný pojem pohybové aktivity jako “pohybové činnosti člověka, prováděné rekreačně a prožitkově, které zpravidla nesměřují k závodní činnosti, ale k naplnění východisek zdravotně orientované zdatnosti a zdravého životního stylu“. Logickou návazností pak pojmově naplňuje i souhrnnou kategorii sporty a pohybové aktivity, které jsou “obsahem tělesné výchovy-vymezené kurikulárními projekty školního systému a občanských sdružení. Tvoří program pohybové rekreace občanských sdružení v komerčních institucích a individuálních činnostech lidí. V biomedicínské oblasti jsou za cíleným programem fyzioterapie a oblastí pohybových programů pro zdravotně postižené občany“. I takto tematicky rámcové vymezení sportu nachází jeho podstatu ve formě pohybové aktivity, které je vymežována dosažením definovaného výkonu a zpravidla jejich realizace. Samotná přítomnost či nepřítomnost úsilí o dosahování sportovního výkonu pak specifikují konceptuálně významné přívlastky rekreační, výkonnostní a vrcholový sport.¹

Obsahově konzistentní a sociologicky přijatelnou definici sportu nabízí dále Irena Slepíčková : “Sportem se rozumí všechny formy pohybové činnosti, které ať již prostřednictvím organizované účasti či nikoliv, si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné a psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků na všech úrovních“ . Nesporně pozitivním rysem takto chápané kategorie sport je její důraz nejen na zdokonalování tělesné, nýbrž i psychické kondice, když dosažení výsledků je jako možnost specifikací “ na všech úrovních“, rozšířená i o rekreační sport. I my se na tomto místě domníváme, že symptomatickému výsledku, či snad přesněji řečeno výstupu sportu nepatří pouze vítězství či výkon, nýbrž i (a to zejména) radost z pohybu, posílení zdraví a fyzické a psychické odolnosti, harmonizující relaxace, příjemný pocit únavy kompenzující pracovní jednostrannost.(Sekot, 2003, s.15)

Teoreticko-metodologická problematika vymezení sportu je mnohdy komplikována i otázkami povýtce praktické povahy. Můžeme si tak - jako badatelé či jako laici - položit otázku typu: Je možno pod kategorií sport subsumovat pohybově, technicky svoji zaměřeností tak odlišné pohybové aktivity, jako je kupříkladu rekreační jogging, rekreační jízda na kole, honitba, šipky, či automobilové soutěže

¹ Velký sociologický slovník, 1996, II.díl, 1210 s.

a třeba potápění? Pro sociologii se za mnohdy spíše ryze teoretickými otázkami tohoto typu skrývá širší pozadí sociálních podmínek, organizačního zázemí a společenských a lidských důsledků takových aktivit, utvářejících v konečném důsledku naši pevnější pozici při vymezené kategorii sport. Přinejmenším jedno je jasné: sport je specifickou lidskou aktivitou odlišnou od jiných činností, vyznačuje se i ozvláštňující sociální dynamikou a má svébytné sociální důsledky. Vzhledem ke skutečnosti, že jsme nakloněni spíše širšímu pojetí sportu ve smyslu systematických pohybových aktivit necílicích přímo a programově k dosažení výkonu, vítězství či odměně, chápeme konceptuálně sport jako institucionalizovanou pohybovou aktivitu vyžadující systematické fyzické úsilí účastníků motivovaných zvýšením celkové kondice, osobním prožitkem či cíleným výsledkem nebo výkonem.

Jedná se o pojmové vymezení, které je sice obsahově víceméně běžné v sociologii používané, přitom však v sobě obsahuje možnost zjednodušujících krátkých spojení. Připomeňme dále, že anglicky pojem sport se vztahuje jak k instituci jako kulturnímu rámci ve smyslu základních charakteristik “praktikovaného způsobu jednání sloužící naplnění určité reálné nebo fiktivní potřeby“, zatím co stále v odborné literatuře frekventovanější kategorie sports plurálem popisuje různé druhy sportu, sportovních odvětví či konkrétní sportovní organizace.

Kategorie sport je mnohdy oprávněně vymezována i v kontextu vztažných, často nadřazených pojmů a významů, mezi které náleží tělesná kultura, pohybové aktivity, tělesná výchova, když k lepšímu pochopení problematiky sportu náleží i jeho zpřesnění formou konkretizujících přívlastků: Počínaje vrcholovým organizovaným sporte přes výkonnostní sport až po neorganizovaný rekreační či alternativní sport.

Tím však konceptuální problémy zdaleka nekončí. Předně sport je fyzická činnost ve smyslu cílené pohybové aktivity. V tomto ohledu šachy nemusejí být s laického pohledu sportem(vzdor skutečnosti, že šachisté jsou vřazováni do žebříčků nejlépe placených sportovců světa a byly jim udělovány tituly mistr sportu). Šachy jsou tedy spíše než cílenou pohybovou aktivitou systematickým poznávacím procesem. A můžeme postupovat bez nároku obecně přijatelné a přijímané řešení - dále: Je sportem kulečnick, šipky, tanec, automobilismus? Odpovědi se běžným pohledem neoborníků zpravidla značně liší: Konečným arbitrem je zpravidla

Mezinárodním olympijský výbor, a to v kontextu zvažování, které soutěžní aktivity mohou být v souladu s jejich povahou a globálním rozšířením vřazovány jako letní či zimní olympijské disciplíny. Extenzivní nárůst jednotlivých sportů v posledních letech jasně naznačuje i sílící možnou relativizaci pojmu sport, a to zjevně na pozadí institucionalizace profesionalizace a globalizace dříve spíše lokálně či regionálně populárně sportovních aktivit.

I kategorii sportovní aktivity může svoji nejednoznačností a rozporuplností vyvolávat rozpaky - nejen na půdě společenské vědy. Vyjdeme-li totiž z principu, že sport je vždy soutěživou, kompetitivní aktivitou, pak si konceptuálně problém značně zužujeme a tím i do jisté míry značně zjednodušujeme. Zároveň si však vytváříme úrodnou půdu pro řadu problémů nastolujících otázek typu : „Lze systematicky provozovanou cykloturistiku či přátelské zápasy v tenise považovat za sport?“ A nebo máme pro tyto pohybové aktivity vymezené „ pouze“ označení rekreační sport? A je pak vůbec možné považovat za sport cokoli mimo rámec organizované soutěživosti? A logický sled otázek může pokračovat: „Kde jsou kategorií sport vymezené hranice soutěživé radosti z pohybu a vypjatého, jednostranně a zdraví ohrožujícího úsilí orientováno utilitárně na vítězství a odměnu?“ Nebo si můžeme položit velice aktuální otázku: „Lze pod jeden konceptuální výměr vřadit zájmové alternativní aktivity a olympijské soutěže či profesionální fotbal a hokej?“ Logika diferenciací věku a zdravotního stavu pak může aktualizovat sumu rozporuplných otázek ponechaných často zcela bez odpovědi k další úvaze: „A co tělesná výchova na školách, hodnocené škálou standardizovaných známek, je sportem či pouhou pohybovou aktivitou?“ A nebo: Můžeme vesnický klukovský fotbal postrádající jakoukoli motivaci odměny, ale o to silnější impulsy radosti ze hry, nazvat sportem či jen hrou?“ A dále: „Je jakákoli hra opřená o pravidla a spojená z pohybovými aktivitami sportem?“ Na tomto místě - v souladu z výše uvedeným vymezením- považujeme za sport veškeré pohybové aktivity motivované osobní kondicí či cíleným výkonem.(Sekot, 2003, s.16)

Terminologicky sport vyplýval z různých taškařic provozovaných pod širým nebem, jako byl lov, myslivost a ptáčnictví, dostihy, tělesná cvičení a hry. Uvidíme, že postupem času se na tyto činnosti nabalovaly i činnosti typu běh o závod, plavání, veslování, plachtění, zápasy, boxing, jezdeckví, lukostřelba, šerm atd. Sport je svým záběrem diferencován podle řady vzájemně se postupujících kritérií, na základě

kterých pak, vyjádřenou běžnou terminologií máme před sebou sport:

- rekreační, výkonnostní, vrcholový, elitní
- soutěžní, nesoutěžní
- masový, alternativní
- divácky populární, stojící na okraji diváckého zájmu
- silně či slabě medializovaný
- mužský či ženský
- prestižní či neprestižní
- vysoce materiální výnosný či nevýnosný
- individuální, týmový
- olympijský, neolympijský
- silový, vytrvalostní
- kontaktní, branný, technický
- intelektuální, silový
- dlouhodobě či časově omezeně pěstovaný atp.

Jakoukoli otázku si v této souvislosti položíme, vždy musíme při koncipování odpovědi zohlednit výchozí definiční vymezení sportu. Tím však problém nekončí. Jeho jednotlivé dílčí kategorie totiž mají své relativizované vlastnosti. Je vymezován pravidly, která vznikala a upravovala po celou dobu svého historického vývoje. I povaha soutěživosti má svá jedinečná specifika. Kupříkladu ve sportovní gymnastice, krasobruslení, skocích do vody, vzpírání, letecké či nověji lyžařské akrobacii jedinec bojuje sám. Boj se soupeřem je nepřímým (a tedy i případně zpochybnitelným) soubojem prostřednictvím bodování. Běžecké disciplíny, plavání, motoristický sport, tenis, volejbal pak tvoří disciplíny, kdy jedinci proti sobě, ale jsou od sebe odděleni. V boxu, zápase, rugby či ledním hokeji však borci stojí proti sobě v bezprostředním styku. (Sekot, 2003, s.17)

Instituce, soutěživost, fyzické dovednosti, motivace, odměna, to vše jsou kategorie relativizované růzností dynamiky sociálního prostředí. Soutěživost tak má nesporné odlišné charakteristiky a konotace c různých sportech, kulturách či prostředí. Může nabývat forem kooperativních a nebo může být vyhrocena do podoby nekompromisního cíleného individualismu. Jinak se projevuje v individuálních

sportech a odlišnou podobu nabývá v rámci týmových strategií. Má odlišné projevy v mužských a ženských disciplínách. A tyto projevy jsou odlišně hodnoceny v různém kulturním prostředí a při různých sportovních událostech. Rukou střelená branka rozhodující o získání světového titulu v kopané má jistě i jiné sociální, policejné a morální motivy a důsledky, než stejný čin na školním hřišti.

Sport je nesporně fyzickou aktivitou. Může vyvolat, jak jsme naznačili konceptuální důraz na princip soutěživosti. I vymezení sportu prostřednictvím institucionalizace může vyvolat rozpaky a nejasnosti a vyžaduje si pak konceptuální zpřesnění. Předně, institucionalizace je procesem standardizace chování ve smyslu obecně praktikovaného způsobu jednání sloužícího naplnění určité reálné nebo fitktivní potřeby. Tedy jednoduše řečeno jde o způsob či princip, jakým lidé v dané kultuře dělají v dané kultuře dělají určitou věc. V tomto smyslu sport je skutečně institucionalizovanou aktivitou již tím, že kulturní zakotveností praktikuje určitou činnost. Problém však může nastat, když hovoříme o sportu ve smyslu organizované činnosti. Organizace, jako společenská skupina vytvořená k dosažení určitého cíle, je i na půdě zejména vrcholového sportu nezbytný konkrétním typem vztahů, který se mezi lidmi ustanovil v průběhu řešení problémů. Když hovoříme o sportu jako institucionalizované soutěživé aktivitě, pak máme na mysli obecně praktikovaný způsob cíleného jednání, nikoli organizovanou činnost ve smyslu konkrétního typu formální společenské skupiny. Rekreační či alternativní sport tak je nesporně institucionalizovanou činností, je obecně praktikovanou činností, není však nezbytně nutné organizovanou činností, protože neobsahuje nutnost formálního cíleného jednání. Vrcholový sport si pak bez organizačního rámce umíme dnes, kupříkladu jako soukromě a bez jakékoli metodické či materiální trénujícího olympionika jen stěží představit. (Sekot, 2003, s.17)

Nesporný proces postupné institucionalizace a organizace sportu dnes zahrnuje zejména standardizované herní pravidla, organizace dohlížející a řešící důsledky jejich porušování, sílící technické aspekty racionalizovaného tréninku a formalizaci výuky herních dovedností.¹

Definiční vymezení sportu dále obsahuje charakteristiku osobního prožitku

¹ Coakley, J. Sport in Society. New York: Mc Graw-Hill, 2001, 21 s.

a vnější odměny. To v praxi znamená, že někteří sportující jsou motivováni kombinací obou těchto stránek. První se opírá o vnitřní uspokojení spojené se spontaneitou a čistou radostí z pohybu, druhé naopak vnějším uspokojením cíle veřejnému předvedení pohybových dovedností a získání obdivu, popularity, statusu či materiální odměny. Z tohoto pohledu můžeme na půdě sportu odlišit hru vyvolávající expresivní činnost, která může být spontánní či zformalizovaná pevnými pravidly: Spontánní probíhání dětí či živelné házení míčem a nebo organizovaný fotbalový zápas vyvolávají odlišný projev osobního prožitku a radosti ze hry z různou úrovní socializačních účinků.

Dramatická podívaná - tak často divácky preferovaná složka sportu - je primárně zaměřena na pobavení diváků. Krajním případem může být u nás spíše nepřilíš známý a rozšířený (nikoli ke škodě věci sportu) wrestling, tedy pečlivě s krajní zinscenovanou brutalitou inscenovaný zápas, kdy jak jeho průběh, tak výsledek míří k pobavení akčního násilí laděného diváka. I zde je však třeba rozlišit programově zábavní formou fyzické aktivity od té, která je charakteristická pro standardní sportovní výkonnostní podívanou. Sport v sobě obsahuje kombinaci hry i dramatické podívané i ve smyslu vnitřního požitku a touhy předvést sportovní dovednost a zdatnost a úsilí udržet nezbytnou míru vyváženosti obou těchto faktorů a odlišit se tak od "pouhé" hry či "pouhé" dramatické podívané. Důležitou úlohu zde sehrává i míra účelovosti, organizovanosti a choreografického uspořádání pohybových aktivit.

Prakticky zakotvené úsilí odlišit sociologicky sportovní aktivity od ostatních lidských aktivit zde však může narážet na situace, kdy lidé v důsledku naprosté absence zdrojů a organizačního rámce provádění sportovních pohybových aktivit postrádají i jakýkoli motiv pro jejich sportovní soutěživost. V praxi je tak fakticky relativně málo těch, kteří mají předpoklady, motivy, prostředky a touhu organizovat sportovní aktivity na soutěžní výkonnostní úrovni. Právě tato určitá kvantitativní výjimečnost a kvalitativní impozantnost může vést ke všeobecně rozšířenému pocitu, že ti kteří nemají prostředky, čas či motiv pro sportovní soutěživé aktivity, jsou sportovní veřejností odsunuti na okraj společenského zájmu.¹

Problematičnost definičního vymezení sportu přivádí řadu badatelů k otázkám

¹ Sekot, A. Sport a společnost. 1. vyd. Brno: Paido: 2003, 14 – 21 s.

týkajícím se postavení sportu v konkrétním společenském prostředí. Nastoluje se tak nevyhnutelnost vymezit ty činnosti, které jsou v dané společnosti či kulturním prostředí pokládány za sportovní a určení těch sportů, které mají ve společnosti největší podporu a popularitu. To však přináší nebezpečí relativizace jakýchkoli definičních přístupů. Již základní otázka, “Co je sport?“, evokuje nejednoznačnost úvah odpovědí: “To záleží na tom, kdo, kdy a kde se táže. “a lze argumentovat, že v kulturním prostředí kooperativních vztahů může idea, soutěživost mít negativní nádech, zatím co v prostředí dynamické konkurence a důrazu na výkon lze každou pohybovou a herní aktivitu bez vítěze považovat za zbytečnou. Konkrétně vzato představy a vymezení sportu a anglické společnosti konce 19. století byly jistě naprosto zásadně odlišné od pojetí sportu soudobých Spojených státech amerických. Dnešní sportovní trenéři či manažeři by kupříkladu v kopané počátku minulého století neshledávali téměř žádný s charakteristických znaků dnešního soutěžního sportu: Systematické vědecky řízené tréninkové metody, čistý profesionalismus, regenerační a rehabilitační péče, přísná herní pravidla, ligová organizovanost, nezměrná účelová vůle vítězit, dosahovat rekordní úspěchy, stát se národními celebritami, být na vrcholu bohatství a prestiže. A nemusíme pro srovnání chodit daleko - jak prostorově, tak z historického hlediska. Stačí pozorně vyslechnout zdokumentované sportovní vzpomínky legend české lehké atletiky, manželů Zátopkových, a je naprosto zřetelné znát zásadní rozdíl mikrosvěta olympijského sportu před půl stoletím a dnes. Novoroční televizní půlnoční blahopřání paní Dany Zátopkové v prvních minutách roku 2003 pak navíc silně připomenulo i hodnotovou propast mezi těmito obdobími ve vývoji vrcholového sportu. Mezi světy, kde jednomu dominovalo sportovní nadšení provázané z rostoucí popularitou masového sportu a druhému, kde sport je utilitárním prostředkem dosažení běžně nedostižitelné pozice na velké Olympu bohatství, obdivu a mediální slávy. Světem, který dnes televiznímu divákovi nabízí virtuálním sdělením průběh lyžařského akrobatického salta “ledový dech“, který by měl během roku dokonale zvládnout náš olympijský vítěz Aleš Valenta a stát tak opakovaně na nejvyšším stupni sportovní slávy a společenského uznání. Sportovní aktivita tak zřejmě přerůstá do sféry schow businessu a ve smyslu olympijských zásad patří spíše do sféry mediální masové kultury cílicího primárně atraktivitě diváckého zážitku.

Za sto let možná virtuální sportovní odborníci budou hodnotit naši dnešní

sportovní scénu jako přeorganizovanou a jednostranně zaměřenou na výkon na úkor masových zájmů a fantazie. Doufejme, že očekávaný virtuální svět představ ponechá dostatečný prostor pro všestranný duševní a fyzický rozvoj jedince.

Jednotlivé aspekty sportovních aktivit se v prostoru a času mění. Jakou roli kupříkladu sehrává vztah masové základny sportovních aktivit a prestiž příslušné sportovní disciplíny? Zřejmě bychom museli jít dále do hloubky až do sféry systému a motivů sponzorování a financování a znovu nastolit otázku kulturních kontextů fungování sportu. Tím však opakovaně reprodukuje nejednoznačnost možných odpovědí a nemožnost univerzálně platných závěrů. Ze sociologického hlediska mezi tyto otázky patří i diskuse o významu pohybových dovedností, poměřování smysluplnosti emočního uspokojení a soutěžního úspěchu, jeho vymezení vzhledem k míře a oprávněnosti vnějších odměn, zvažování limitů vytoužených rekordů a vítězství.¹

Neméně aktuální je pak posouzení kritérií sportovního mistrovství v rozporu plných hodnotících kategorií individualismu, jednostrannosti, agresivity, dominance a asertivity na jedné straně a vzájemnosti kooperace a všestrannosti na druhé straně. V centru vysoce strukturované a vnitřně sociálně etnický a rasově silně diferencované americké sportovní scény jsou pak často frekventovány otázky vztahující se k rovnosti sportovní účasti mezi skupinami podle pohlaví, věku, společenské pozici, třídní příslušnosti, barvy kůže a etnického původu. Nově se kupením kulturně společenských problémů aktualizuje kupříkladu i problematika sportovní účasti tělesně postižených, sexuálních menšin, seniorů a pracovní právní otázky profesionálního sportu. Suma takových otázek pak následně navozuje další problematiku aktualizovanou nejasnostmi kolem financování jednotlivých oblastí sportu. Již samotná suma těchto problémů jasně naznačuje, že sport je významným sociálním fenoménem nabývajícím v různých kulturních kontextech rozličných forem. To pak znamená, že jakákoli definice sportu odráží strukturu a organizaci vztahů a povahu sociálního života v konkrétní společnosti a v konkrétní době. Každé vymezení sportu tedy tuto skutečnost odráží a samo o sobě ilustruje časoprostorové proměny společnosti, jejíž součástí sport je.¹

¹ Sekot, A., Blahutková, M., Dvořáková, Š., Sebera, M. Kapitoly ze sportu. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, 9-15 s.

² Coakley, J. Sport in Society, New York: Yannakis, Melnick, ed., 2001, 21 s.

¹ Sekot, A. Sport a společnost. 1. vyd. Brno: Paido: 2003, 14 – 21 s.

1.3 Sport – kulturní ukazatel současnosti

Sport nezastupitelně odráží řadu pohledů na moderní společnost. Jako jeden z nejpružnějších hospodářských fenoménů dneška zvyšuje svoje postavení, jako důležitý kulturní indikátor. Svým zvláštním referenčním rámcem nastavuje zrcadlo rasovým problémům v Austrálii či Spojených státech, ilustruje postavení žen v islámském světě, přispívá k pochopení konkrétních sociálních problémů kdekoli na světě, dokumentuje politikaření na půdě olympijského hnutí, naznačuje cesty zlepšení postavení zdravotně postižených spoluobčanů, demonstruje nové formy společenských vášní, vytváří bázi pro transformaci projevů patriotismu a nacionalismu, odráží proměnlivé formy sociálních vztahů. Nepochopíme-li podstatu sportu jako sociálního fenoménu a závažného sociologického problému současnosti, nepochopíme plně fungování soudobé společnosti, světa vkročeného do třetího tisíciletí.

Sílicí globalizace kultury se odráží i v růstu multikulturalismu. Ten, jako úsilí o rozvoj etnických a rasových minorit na půdě vzdělávání, kulturního projevu a dodržování tradic, naráží na mnohačetné projevy nacionalismu. Nacionalismus, jako doktrína politické legitimacy národa, se v tomto ohledu stává ideovým nástrojem dosahování různých cílů širokého spektra skupin, lokalit a jednotlivců. Může být spojován na jedné straně s xenofobií a rasismem stejně tak jako s obranou práv utlačovaných. Sport, jako významný sociokulturní činitel, v různých kontextech vstupuje i do referenčního rámce vztahů mezi nacionalismem a kulturou. Na tomto poli se pak v souladu s ideovými důrazy rozestírá široká paleta argumentů, hypotéz a teoretických východisek. Sport tak může být chápán, jako konzervativní podpůrný činitel upevňování nacionalismu, patriotismu a rasismu, umocňovat proces národní identity a integrace, být emotivní záklopkou uvolňování individuální či národní frustrace, stát se mocným nástrojem odporu proti národní závislosti, přispívat k hledání a nalézání cest skupinové identity, posilovat národní a kulturní sebevědomí.¹

Sport, jako výraz národní identity pak vytváří specifické formy nostalgie (dělal nás jen krůček od titulu mistra světa!), mytologie (ukázali jsme světu, že jsme

¹ Coakley, J. Sport in Society. New York: Mc Graw – Hill. 30 s.

² Sekot, A. Blahotová, M. Dvořáková, Š., Sebera, M. Kapitoly ze sportu, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, 53 – 55 s.

nejlepší!) či dokonce vykonstruované tradice (nikdo na nás nemá!).

Sport, ve spojení s nacionalismem přináší pozitivní i negativní, trvalé i pomíjivé, skutečné i spíše imaginární, kreativní i reflexivní účinky. Sami z vlastní zkušenosti víme, že národní sportovní úspěch může, zejména pro muže, znamenat v určitých situacích skutečně mnoho. Slavná historie, demokratické tradice, kulturní dědictví, vysoký kredit domácí automobilky to vše bledne před září pomíjivého sportovního úspěchu. Mimořádná sportovní úspěch vhání do ulici masy lidí spíše, než významné politické či kulturní události. Při spontánních oslavách olympijského vítězství v hokeji uvidíme v ulicích našich měst jistě více národních symbolů, než při “tichých oslavách“ výročí naší státnosti.

Sport je v řadě případů mocným nástrojem národnostního uvědomování a impulsem separatistických snah utváření státní nezávislosti. Katalánci tak usilují o vlastní národní reprezentaci ve sportu, stejně jako o územní nezávislost na Španělsku. Velká Británie má jednotný olympijský tým, ale Anglie, Severní Irsko, Wales a Skotsko mají ve fotbalu a rugby své samostatné národní týmy. Palestina se stala v roce 1998 plnoprávným členem vrcholového orgánu světového fotbalu FIFA, a jako taková postavila samostatný národní tým v Asijském fotbalovém poháru. Tento průnik palestinského sportu na mezinárodní fórum znamenal nepochybně více, než pouhou možnost soutěžit: stal se symbolem národní identity palestinské diaspory. Pro Palestince tak v tomto kontextu zřejmě znamenal fotbal více, než pro kterýkoliv jiný národ. Fotbal, jako nikoli pouze symbolické ohnisko zájmu a shromažďování militantně laděné palestinské mládeže, se tak stává místem střetů zájmů jak islámského fundamentalismu, tak konzervativního judaismu. Sport tak prostřednictvím nacionalismu proniká i na delikátní půdu náboženství. (Sekot, 2004, s.53)

Stále zřetelněji sílící důraz na význam globálně organizovaných sportovních událostí dodává sportovnímu patriotismu nový význam. Ten je ozvláštňován zejména masových médií, sponzorů a zadavatelů reklamy. I národní přičlenění, se k popularitě a na ekonomickém úspěchu globálních sportovních událostí významně podílejí. Obrovská popularity událostí, jako světové mistrovství ve fotbalu, vrcholný atletický šampionát či Olympijské hry, je dána zejména právě soutěžením národních týmů či reprezentantů, jejich konfrontace zvyšuje veřejný zájem, diváckou přitažlivost

a sponzorskou angažovanost. Naopak omezení velkých mezinárodních sportovních soutěží by zájem veřejnosti i na příjmech z reklamy závislých médií snížilo. V tomto smyslu lze bez velké nadsázky konstatovat, že sport je jedním z mála srozumitelných globálních komunikačních prostředků současnosti. Je svým způsobem globálním jazykem, prostřednictvím kterého se lze dorozumívat na jevišti utváření společné identity hodnot a zájmů, které zpětně pomáhá rozbíjet nacionální tenze a zmírňovat politické konflikty. Již samotná skladba mnohých národních sportovních týmů je kosmopolitnější, než kdykoli v minulosti. Sportovní fanoušci se tak postupně identifikují, spíše než z úzce národními symboly, se základními jednotícími atributy svého oblíbeného sportovního odvětví. Postup globalizace může stírat národnostní napětí a stejně tak posilovat úlohu státu, jako garanta občanských a lidských práv. I sport by měl hrát svoji nezastupitelnou úlohu v boji za občanská práva, etnickou a rasovou rovnoprávnost, bohatost multikulturní scény, zlepšování mezilidských vztahů na lokální i globální úrovni a šíření osvědčených univerzálních všelidských hodnot.

Již jsme naznačili, že dynamický vpád masových komunikací do života mas lidí přinesl i jisté znehodnocení kultury. Autenticita civilizačních funkcí tradiční kultury je vytěsňována masovou kulturou zábavy, či rozptýlení. Masová, populární, či lidová kultura je tak kriticky hodnocena jako povrchní, vulgární, nekultivovaná, jednostranně požitkářská, tuctová, účelově agresivní a intelektuálně nenáročná. Mediálně populární sport, konkrétně kupříkladu lední hokej v Kanadě je, tak jako součást masové kultury, hodnocen jako spíše nehodnotná forma zábavy masového vkusu, postrádající rozumové apely a soustředění výhradně na tělesný výkon a hluboce zakořeněná v lokálním holdování alkoholu a sázkové vášni.(Sekot, 2004, s.54)

Kultura, jako míra zdokonalování společnosti, může být hodnocena z hlediska lokálního, národního a globálního, jako výraz naší kolektivní odlišnosti. Moderní sport je tak dnes významným faktorem všeobecně pocíťované zkušenosti a kolektivní paměti. Hraje tak důležitou úlohu při komplexním utváření sociálního a kulturního života.

2. Socializace na půdě sportu

2.1. Nezastupitelnost socializace na sportovištích

Sport se vyvíjí v určitém kulturním klimatu a je výslednicí sociálně podmíněného hodnotového směřování, utváření vzorců činností a jednání. Tato skutečnost může uvozovat řadu naléhavých otázek: Jakou úlohu hraje sport v životě jedince a jakými cestami spoluutváří jeho osobnostní rysy a životní styl? Jak lze nahlížet na proces sportovní angažovanosti z hlediska životního směřování? Co vůbec znamená sport v životě moderního člověka, jak se liší jeho vliv v rovině rekreačního a výkonnostního sportu? Jaký osobnostní dopad může znamenat ukončení sportovní kariéry? Je sport nedílnou a ničím nezastupitelnou součástí rozvoje jedince a společnosti? A zejména: Co si obecně můžeme představit pod pojmem socializace sportem?(Sekot, 2004, s.57)

Socializace je procesem osvojování si postojů, hodnot a jednání přiměřeným dané kultuře. Je aktivní procesem výchovného, vzdělávacího a sociálního vývoje jedince v procesu osvojování si sociálních rolí a vzájemné interakce s okolním světem. Formuje povědomí o sobě samém a o významu a smyslu životního směřování. Socializace však není jednosměrným procesem vlivu sociálního prostředí na formování jedince. Je interaktivním procesem prostřednictvím kterého kontaktujeme ostatní, syntetizujeme tok informací, a utváříme rozhodovací proces modelující naše vlastní životy a sociální svět kolem nás.¹

Socializace není jednorázovou společensky separovanou akcí, ale celoživotním procesem počínajícím vštěpování základních životních hodnot, přes utváření pevných sociálních vztahů až k přejímání nových životních vzorů v kontextu zásadního životního přechodu. Nejúžeji je s procesem socializace spjata rodina. Rodiče zpravidla v rámci vlastních norem a hodnot usilují, aby se jejich dítě samostatnou suverénní bytostí. V počátečních stádiích si právě zde jedinec osvojuje svoji příslušnost k pohlaví ve smyslu přiměřeného chování, postojů a aktivit hochů a dívek. U chlapců se tak zpravidla očekává - z hlediska vztahu ke sportu nesmírně důležitá - maskulinní

¹ Sekot, A. Sport a společnost. 1. vyd. Brno: Paido, 2003, 57

tvrdost, u dívek pak spíše něžnost a poddajnost. Hoši si mnohdy získávají vysoký osobní kredit na základě jejich atletických schopností a sportovních dovedností, chladnokrevnosti a vytrvalosti. Děvčata odvozuji svoje uznání a popularitu spíše vzhledem k ekonomickému zázemí, sociálními dovednostmi a školním prospěchem. Obecně vzato se ukazuje, že participace dětí a mládeže na sportovních aktivitách je ovlivňována dostupností příležitostí, podporou rodinných příslušníků, kamarádů, názorových vůdců a životních vzorů, nejbližší komunitou a konečně i vnímavostí potencionálního dětského účastníka sportovních aktivit.

Sociologický přístup v problematice socializace se liší zejména v rovině odlišnosti základních teoretických koncepcí. Funkcionalisté tak především sledují kdo a co se motivačně podílí na účasti mladých lidí na sportovních aktivitách. Metodou kvantitativních analýz se snaží zjistit socializační účinky sportu komparací skupin aktivně sportujících a nesportujících a dojít tak k závěru, které osobní charakteristiky zejména přispívají ke sportovní participaci.

Teorie konfliktu zpravidla cílí k odhalení ekonomických souvislostí konzumního chování, a to na pozadí fungování organizovaného výkonnostního sportu ve vztahu k utváření konformního, militaristického a rasistického světonázoru sportujících a diváků. Dále se - v souladu s vlastní ideovou základnou - táží po vztahu míry moci a bohatství k formám a motivům sportovní účasti. Snaží se prokázat, že soudobý komerční vrcholový sport produkuje poslušné politické konformní sportovce ochotné jakékoli oběti pro vítězství a ekonomický zisk. (Sekot, 2003, s.58)

Interakcionalistický model užívá spíše kvalitativní výzkumné metody. Prostřednictvím zúčastněného pozorování získává podrobný popis sportovní zkušenosti v životě účastníků rozhodující o vlastní formě sportovní participace a utváření individualizovaných názorů na vztah společnosti a sportu. Není nikterak překvapující, že právě na půdě sportu se výrazně projevují socializační specifika v dimenzích příslušnosti k pohlaví. Vzorec ochrany dívek a povzbuzování fyzické samostatnosti hochů je zpravidla praktikován během celého období dětství. Z hlediska socializačního procesu je důležité, že již ve věku dvou až pěti let si děti začínají uvědomovat svoji sexuální identitu a tím i formovat a formulovat představy a vzory chování, které se od nich jako od příslušníků ke skupině podle pohlaví očekávají.

I když se individuální představy v tomto směru mohou v závislosti na sociální příslušnosti a celkové úrovni rodiny lišit, existuje do určité míry všeobecný vzor pro naši kulturní sféru. Dívky tak nejsou od sportovní her sice výslovně zrazovány, ale jejich čas pro hry a sportovní činnost je autoritou více usměrňována a kontrolována, než v případě chlapců. Když kupříkladu desetileté děvče žádá své rodiče o povolení ke hře, uslyší asi jednu z následujících omezujících replik: “Hraj si v blízkosti domu, hraj si z kamarády které znáš, neušpiň se, dej na sebe pozor, buď opatrná, vrať se domů přesně“ Tato psychologicky silně dimenzovaná forma podmíněného povolení neovlivňuje pouze vývoj sportovních dovedností malých dívek, ale navíc může sociologicky vzato i omezovat povahu her a neformálních sportovních činností sdílených s přáteli v pozdějším věku.

Chlapci nejsou zpravidla vystaveni takto silné rodičovské kontrole. Do světa fyzické dovednosti a sportovních her pronikají obvykle již v poměrně mladém předškolním věku. S přibývajícím věkem roste i jejich důvěra v možnosti výhod organizovaného výkonnostního sportu jako zdroje osobního uspokojení a kreditu či dokonce profesní aspirace. Sport je v případě hochů obecně chápán jako nedílná součást vývoje dozrávání v muže. U dívek se výraznější úloha sportu v procesu osobnostního zrání zpravidla nepředpokládá. Tato skutečnost se aktualizuje zejména socializačním procesem v období adolescence.¹

Zejména americká sociologie přináší řadu výzkumných závěrů z oblasti socializace sportem. V souladu s logikou věci se tak potvrzuje životně stimulující význam uznání a obdivu okolí ke sportovním výkonům dospívajících a nezbytnost udržování kreditu výkonnostního sportovce pro posílení vlastní sebedůvěry a pozitivní odezvy okolí. Britská sociologie došlo k závěru, že orientace na sportovní činnost u dětí a mládeže je posilována pocitem jejího individualizovaného významu v prostředí soutěživého ducha moderní společnosti, významněji u hochů, než u dívek. Mění se dále v čase, v závislosti na míře příležitostí a povaze kontaktů s okolním světem. Znovu se tak potvrzuje významný vliv daného dobově podmíněného kulturního kontextu motivů a dopadů sportu na socializační procesy.

Řada současných výzkumných projektů tematizujících postavení sportu

¹ Sekot, A. Sport a společnost. 1. vyd. Brno: 2003, 58 s.

v socializačním procesu se odvíjí od teorie rolí inspirované funkcionalistickou teorií a dále teorií odcizení prezentované převážně teoretiky konfliktu. Jde o přístupy zkoumající i nesmírně zajímavou problematiku sportovního důchodu. Tedy odchodu zejména vrcholových výkonnostních sportovců z arény sportu či dokonce z Olympu sportovní slávy. Většina takto zaměřených šetření zjišťuje, že ukončení specializované sportovní činnosti neznamena příkré přerušení sportovní aktivity, která může pokračovat na půdě méně náročných sportovní činností, včetně rolí trenérských, organizačních a podnikatelských. Opuštění sportovní kariéry bývá mnohdy součástí procesů vyvolaných změnou školy, profesní angažovaností, vstupem do manželství, změnou bydliště či narozením dítěte. Socializační problémy související s ukončením sportovní činnosti se umocňují v případech zranění a zejména tehdy, kdy sport je zcela dominantní životní orientací a její ztráta není nahrazena odpovídající odlišnou profesní kariérou a novým sociálním prostředím.

Jednostranná sportovní identifikace tak tvoří jeden z důležitých limitujících dopadů socializace a může se stát zdrojem životních zklamání, nejistoty, desintegrace a neschopnost navazovat smysluplné sociální a osobní kontakty. Naopak promyšlené rozhodnutí ukončit aktivní sportovní kariéru spojené z úsilím získat celoživotně orientovanou profesi je usnadňováno i schopnostmi realisticky posoudit své sportovní dovednosti z výhledem na vyšší úroveň výkonnostní soutěživosti. Jsou však publikovány případy sportovců, kteří po ukončení organizované výkonnostní sportovní kariéry nalézaly jen nesnadno další přiměřené formy sportovního vyžití, jejichž ztráta vždy znamená zásadní změnu životního stylu. (Sekot, 2003, s.59)

Sociologicky a psychologicky nesmírně zajímavá a podnětná problematika do sportovního důchodu má řadu osobnostně nesmírně důležitých stránek, projevů a důsledků. Plně souhlasíme z výzkumně podloženým názorem amerických badatelů, že pokud aktivní sportovní kariéra rozšiřuje běžný rámec osobnostní identity, akcentuje míru životních zkušeností, akceleruje bohatost a dynamiku mezilidských vztahů a umocňuje materiální požitky, je proces odchodu ze sportovní scény pravděpodobně hladký. Obtíže ale zpravidla nastávají, když sportovec svým zúženým životním obzorem pouze na oblast vrcholového výkonnostního sportu omezuje svoji schopnost a ochotu žít a seberealizovat se mimo subkulturu elitního sportu, tedy v běžném životě soutěživosti na poli práce.

Je přirozené, že představy o důsledcích aktivní sportovní činnosti se různí v souladu s odlišnostmi jednotlivých kulturních prostředí. Teze o významném vlivu sportovních činností na utváření povahových rysů jedince je však obecně přijímána téměř bez výhrad. Tato forma logiky utváření charakteru je pak zpravidla rozhodovací bází pro motivaci a povzbuzování dětí pro sportovní aktivity a je i základnou vytváření fondů sportovních programů, budování sportovních zařízení a sponzorování akcí, jako jsou třeba i Olympijské hry. (Sekot, 2003, s.60)

Výzkumné závěry většiny sociologických šetření zkoumajících vztah sportovní účasti a osobnostních rysů jedince však zpravidla narážejí na obtížnost utváření obecně ilustrativních závěrů. Vrcholový sport totiž působí na svoje nositele v nestejně míře a není dále natolik jedinečný a nezastupitelný, aby nemohl být z hlediska socializačních dopadů kompenzován i jinak. Půl století systematického výzkumu na tomto poli tak přineslo statisticky významná zjištění týkající se socializačních aspektů aktivně sportujících a nespportujících:

1. Sport je natolik programově a situačně rozrůzněn, že nabízí i různost zkušeností odrážejících se ve variabilitě socializačních procesů.
2. Lidé rozhodující se pro aktivní sportovní činnost jsou již svoji povahou zpravidla odlišní od nespportujících, proto je nesmírně obtížné vyabstrahovat právě ty charakterové rysy, kterými jsou budovány primárně sportovní činnosti
3. Sportovní aktivity jsou různě hodnoceny různými účastníky a tedy stejné sportovní programy mají pluralitou účastníků nestejný hodnototvorný a hodnotící výměr. Proto i praktické dopady sportovní činnosti na každodenní život svých nositelů se v souladu z jejich osobnostním naturelem různí.
4. Význam, průběh a dopad sportovní zkušenosti se v průběhu osobnostního zrání mění zejména v konfrontaci se silicím vlivem nabývání životních zkušeností.
5. Je v povaze socializace, že i hodnototvorný význam aktivního sportu je odvozován z osobnostně prožívaných sociálních vztahů a je spoluutvářen i sociálními a kulturními kontexty sportovní participace.

6. Srovnatelné socializační rysy na půdě sportu je možné nacházet i na půdě jiných aktivit. Proto jedinci sportovně pasivní mohou nalézat jiné formy socializačně přínosných hodnotných činností, než které nabízí sport.

Komparační studie zkoumající skupiny sportovců z nesportovci v souladu s výše uvedenými závěry nedošly proto k příslušným prokazatelným odlišujícím socializačním charakteristikám. J. COAKLEY se proto domnívá, že sport se z hlediska socializačních účinků projevuje zejména v kontextu:

- Příležitostí prověřovat a rozvíjet vlastní schopnosti a identitu i mimo rámec sportu
- Přístupu ke zkušenostem mimo rámec šatny a hrací plochy
- Formování nových vztahů, včetně sféry mimo sport
- Poučení, jak sportovní zkušenost prakticky využít i v oblastech života
- Příležitostí jednat z jedincem jako s komplexní osobností a nikoli jako jednostranně rozvinutých sportovcem
- Šanci být kompetentní, zodpovědný a uznávaný i mimo úzký rámec sportu.

Pokud je sportovní činnost uskutečňována na úkor všestrannosti individuálních příležitostí, znalostí a vědomostí, zkušeností a vztahů, pak lze předpokládat negativní socializační důsledky. To jistě není překvapující: Ani negativní ani pozitivní důsledky socializace nesouvisejí automaticky primárně s aktivním sportem. Víme totiž, že celý komplex sportovních zkušeností je zprostředkován sociálním a kulturním kontextem, ve kterém žijeme a jsme jím socializováni. Tedy pouhý fakt, že někdo aktivně sportuje nám ještě pouze neúplně vypovídá o míře sebeuvědomění jedince, úrovni jeho seberealizace, intenzitě mezilidských vztahů a důležitosti individualizovaných životních hodnot. Sport je tedy natolik silně sociálně a kulturně determinovaný jev, že je nesmírně obtížné vyabstrahovat a porozumět všem pozitivním a negativním faktorům v komplexu takto dynamického socializačního procesu.

Komplexnost problematiky socializace sportem upozorňuje i na skutečnost, že postupní sportovní socializace pěstuje již v dětech profesionální přístup jinými slovy: děti se učí být mnohem více zaujati kvalitním sportovním výkonem a vidinou vítězství, než principy fair play a radostní z pohybu. Tím spíše, že v dnešní organizovaný výkonnostní sport přitahuje děti oceňující výzvu na cíl zaměřených činností, a to navíc v oblasti záměrně orientované na hodnoty vítězství a vynikajícího výkonu. Sportovní čest je ponechávána spíše do hájemství a kompetencí rozhodčích a trenérů. Radost z pohybu je vyjadřována zejména radostí z dobrého výkonu a vítězství. Děti pak mají na půdě organizované sportovní činnosti zájem o osobní zapojení do bojové akce, prokázání sportovních dovedností a přesné trefy a stvrzení prohlubujících přátelských vztahů. Pozitivní socializační vliv sportovních aktivit je pak v tomto smyslu obecně vzato umocňován. (Sekot, 2003, s.61)

1. Akční atraktivností herních pravidel
2. Změnami herních pravidel v souladu s požadavky na zvyšování účasti každého hráče
3. Zvyšování herního skóre prostřednictvím atraktivnosti herních situací
4. Směřováním herních pravidel jako příležitosti k naplňování osobní výzvy
5. Organizování týmů a her s ohledem na upevňování mnohačetných forem přátelských vazeb přesahujících arénu sportu.

Sport hraje výraznou úlohu v mnoha oblastech světa. Ovlivňuje život kolem nás a pro mnohé i „život v nás“. Nejsme však schopni dostatečně přesně postihnout odlišitelný dopad sportovní a nespportovní socializační zkušenosti na celkovou úroveň života jedince a společnosti, na povahu mezilidských vztahů a charakter dané kultury. Fungování sportu můžeme a musíme zkoumat pouze v určitém sociálním a kulturním kontextu. V centru sociologického zájmu je zpravidla získávání validních informací o názorech sportovců, povaze sociálních charakteristik světa sportu a jeho dopadu na ideologické, politické a ekonomické záležitosti. Sport je spíše místem socializačních zkušeností, než zdrojem odlišujících socializačních výsledků. Sport sám o sobě není

příčinou zvláštních změn v povahových rysech, postojích a chování. Působí vždy v součinnosti s vlivy daných specifík, sociálních prostředí a širšího kontextu socializačních procesů.¹

2.2. Socializační rozdíly vrcholového a rekreačního sportu

Socializační úvaha rozdílu mezi vrcholovým a rekreačním sportem je v již v základním pojetí vztahu. Vrcholový sport je založen na ideji, že sportovní mistrovství je výsledkem soutěživého úspěchu dosažených na podkladu systematické oddanosti tvrdé sportovní přípravy, umocňované ochotou k oběti a bolesti a zřeknutí se zdraví a duševní pohody. Oproti tomu zájmový rekreační sport může mít znaky soutěživosti, ale primárně je zaměřen na pozitivní mezilidské kontakty a na osobní vyjádření radosti pohybových sportovních aktivit. Obě zmiňované dominantní skupiny sportu však nevyčerpávají úplnou paletu sportovních aktivit. Mnohdy jde i o směšování prvků obou uvedených forem odrážejících pluralitu názorů na poslání sportu. Největší pozornosti se však dostává svoji atraktivitou právě k vrcholovému výkonnostnímu sportu. Je pochopitelné, že formy sportovní účasti se také jak svým aktivním výměrem, tak hodnotovým působením v nestejně míře podílejí na socializačních procesech.

Skutečnost, že výkonnostní sport hraje dominantní roli v soudobé postindustriální společnosti, logicky navozuje otázku o jejích příčinách. Proč tedy právě vrcholový výkonnostní sport sehrává nejdůležitější sociální úlohu v dnešním globalizovaném světě?

Odpověď na tuto zásadní otázku je přirozeně silně podmíněna příslušným teoretickým ideologickým zakotvením. Funkcionalisté při pohledu na kteroukoli s oblastí společnosti včetně sportu zdůrazňují aspekt přínosu celkové sociální stabilitě. Sport v tomto smyslu chápou jako téměř náboženskou instituci, využívající rituál a obřad k posilování společenských hodnot. Sport pak podle této teorie principem výuky významně přispívá k socializaci mladých lidí ve sféře soutěživosti a patriotismu. Představitelé vrcholového výkonnostního sportu se stávají nositeli modelových rolí a jsou středem obdivu a úcty. Sport takto přispívá adaptabilitě

¹ Sekot, A. Sport a společnost. 1. vyd. Brno: Paido, 2003, 57 - 62

sociálního systému udržování fyzického blahobytu a funguje dále jak pro sportovce, tak zejména pro diváky jako bezpečnostní ventil tlumící napětí a agresi sociálně přijatelnou formou. Zejména vrcholový globálně medializovaný sport z tohoto pohledu sblíží příslušníky společnosti a celé národy a zvyšuje tolik potřebný a nezastupitelný pocit jednoty a solidarity.

Teorie konfliktu naopak tvrdí, že sport představuje a zrcadlí především velký byznys, kde profit hraje důležitější úlohu než zdravý rozvoj sportovců. Vrcholové sportovní aktivity tak nejsou prostředky všestranného osobního rozvoje, nýbrž cíleným nástrojem uspokojování touhy po zisku a obdivu. Vrcholový sport na půdě elitních medializovaných sportovních událostí je z toho pohledu dále nepřijatelný i tím, že uvolňuje napětí diváků davovým sportovním fandovstvím, tedy nepřijatelným způsobem a orientuje v masovém měřítku obyvatelstvo na uměle vytvářené hodnoty vzdalující je od reálného světa každodenních starostí. (Sekot, 2003, s.62)

Sílicí vliv různě zaměřených proudů kritické teorie pak vychází ze sociologicky zdůvodňované teze, že sport jako součást kultury je využíván (a také případně zneužíván) právě těmi, kteří mají v rukou nejúčinnější nástroje mocenských zájmů. Sport je tak výrazem jejich jednostranného pohledu na svět. Sport má v tomto smyslu sloužit vztahům, orientacím a hodnotám reprodukcijícím jejich privilegované společenské postavení. A právě soudobý vrcholový výkonnostní sport vyhovuje zájmu mocných a bohatých. Arénu elitního sportu chápou představitelé kritických teorií jako nepřipadný, třebaže legitimní nástroj získávání mimořádných odměn a uznání tak, jak jsou mimořádně odměňováni a obdivováni i usilovně a úspěšně působící jedinci a v dalších oblastech společenské struktury. Tím demokratická společnost svébytným způsobem zdůvodňuje existenci sociálních nerovností, když privilegia jsou uznávána inteligentním a tvrdě pracujícím a chudoba je výsadou nedostatku vůle a pracovitosti. Víra v tento princip pak stvrzuje stávající principy fungování společnosti. Mimořádné oceňování vrcholových sportovců je tak zdůvodňována stejnými principy jako dosahování neopodstatněných výsad v jiných oblastech života společnosti.

Ukazuje se tak, že sociální svět tělocvičně systematické přípravy je velmi

komplexní. Je totiž v daném prostředí utvářen v kontextu sociálního prostředí z jeho významnou „pouliční kulturou“. Cílená sportovní příprava však odvádí mladé chlapce od pouliční kriminálně laděné destrukce a naopak přináší pozitivní účinky pravidelného intenzivního tréninku orientovaného na fyzické, vizuální a mentální znaky úspěšného sportovce. Mladí sportovci tak namísto zmarněného času pouličních part věnovali svoji sílu a osobní zápal plně sportu, ke kterému upřeli své vškeré snažení. Žít pro systematickou sportovní přípravu znamenalo být odloučen od nebezpečných vlivů zahálčivých a bezcílně žijících vrstevníků. Pro tuto skupinu sportujících, byl sport skutečně výraznou socializační zkušeností, kterou však nelze plně pochopit bez komplexní provázanosti s každodenností daného sociálního prostředí.(Sekot, 2003, s.64)

Významnou součástí socializačních účinku sportu jsou i významné studie zaměřené na problematiku vrcholového sportu úhlem možných ideologických průniků. Ohniskem zájmu je postižení dopadů všeobecně rozšířených představ a idolů světa sportu do oblasti mediálně prezentovaných kulturních symbolů. Jedná se o téma prezentované s oblibou amareickou kriticky zaměřenou sociologií, která upozorňuje, že mediálně prvoplánově utvářené image „sportovních ikon“ může být skrytou formou manipulace veřejným míněním. Případ legendárního černého basketbalisty Michaela Jordana je tak ukázkou snah prezentovat úspěšného sportovce jako kulturní ikonu, kterou bílá Amerika prokazuje neomezené možnosti v dosahování (nejen) sportovních úspěchů pro všechny bez rozdílu rasy a kulturního prostředí. Toto téma připomíná i globálně organizovanou reklamní kampaň firmy Nike, která oslavovala Jordana jako „typického Američana“ a v jistém smyslu tak zastírala existenci rasového napětí a zdůrazňovala naopak kulturně jednotící marketigové záměry podporující masový nákup sportovní obuvi a sportovního oblečení.

Vztah sportu a společnosti se promítá do povědomí lidí nejen životně ozvlášťujícími socializačními účinky, nýbrž i specifickým fungováním sportovní frazeologie. Ta prakticky funguje jako významný nástroj sportovní komunikace. Znalci basketbalu tak jistě porozumí praktickému výrazu jako „hra v hrušce, dopíchnutý koš, mrtvý míč či živý míč“, které barvitě symbolizují konkrétní herní situaci. Stejně i pro volejbalového fanouška nejsou neznámé pojmy „hra bagrem, dobrý a špatný příjem, zasměčovat rychlík“. Ještě všeobecně známější a významově

srozumitelnější jsou fráze a logické variace z fotbalu: „postavit zeď, probít se do pokutového území, vysunout hrot“. Hokej zná symboliku „trestná lavice, pohybové hry, přeskokování šibeníc“ apod.(Sekot, 2003, s.67)

Socializace sportem je komplexní proces, který může přispívat i reprodukci stávajícího výsadního postavení příslušnosti k pohlaví. Platí to zejména pro situaci, kdy muži koncentrují ve svých rukou rozhodující moc a výsady. Přitom však platí, že úspěch na poli sportu ještě nemusí být přímočaře reflektován úspěchem v ostatních oblastech osobního života. V mnoha případech je sport zdrojem uznání, obdivu (či dokonce závisti), ale souběžně může komplikovat utváření harmonizujících či čistě osobních vztahů. Sport umožňuje vyvíjet nevšední fyzickou zdatnost, ale může zároveň vést k chronickým zdravotním problémům. Sportovní kariéra se mnohdy stává nikoli cílem, ale utilitárním prostředkem ekonomické prosperity a nedokáže přitom přispívat k přirozeně utvářené a osobnostně harmonizující sociální pozici a jí odpovídající sumě sociálních rolí. Mnohdy se tak zejména v případech vrcholových sportovců setkáváme s tím, že sportovní participace svými socializačními dopady přináší v případě mužů zvyšování sociálního statusu, vytváří neintimní racionalizované přátelské vztahy, udržuje spíše „patriarchální“ vztahy se ženami a posiluje maskulinní představy o přírodní a biologické předurčenosti mužských výsad. Pohlaví v rámci této, snad poněkud literární invencí silněji dimenzované úvahy, vystupuje jako sociální konstrukce a sport jako vysoce stimulující socializační prostředí.

Odlíšné socializační důsledky vykazuje zpravidla sportovní socializace žen. Kritická feministická teorie spolu s řadou tzv. gender studií naznačuje specifika sportovní situace žen opět v kontextu bohatě strukturované americké a kanadské společnosti. Souhrnně lze konstatovat určitou odlišnost vztahu obou pohlaví ke sportu. Ženy totiž zpravidla při vši své hráčské dovednosti a tvrdosti neztrácejí zpravidla eticky dimenzovaný smysl pro péči o druhé, prostoupený vztahy týmové sounáležitosti.

Všechny projevy a charakteristiky socializace sportem obsahují její nezastupitelné dílčí aspekty. Tak kupříkladu samotná aktivní sportovní účast je sociální činností s příslušnými vztahy a vazbami na širší společnost. Jedná se tak

nikoli o problémy vztahující se výhradně ke kategoriím sport a socializace, ale zejména o velké sociologické téma, jako jsou lidská činnost, kulturní praxe, mocenské vztahy a sociální stratifikace. Sport je tedy součástí širšího kontextu sociálních vztahů zahrnujících pohlaví, sociální skupinu či vrstvu, etnikum, rasu a sexuální orientaci. Sport je nedílnou součástí obecnějšího sociálního a kulturního prostředí a nemůže být tedy abstrahován od příslušných ekonomických, politických a kulturních souvislostí. Nemůžeme také pominout jedinečnost lidské individuality a lidského chování. Proto i účast na sportovních aktivitách je sociálně konstruovaný proces, zprostředkovaný převládajícími kulturními, sociálními, politickými a ekonomickými vztahy a vědomím kolektivní reflexe jeho účastníků. Pouze prostřednictvím odhalování dynamiky plurality sociálních souvislostí sportu lze lépe porozumět vztahům sportovní praxe k sociálnímu a kulturnímu světu. Beze zbytku to platí i o dnešní transformující a dynamicky se rozvíjející české společnosti.

Zkoumání vztahu sportu a společnosti na pozadí socializačních procesů v souhrnu většiny badatelských závěrů naznačuje, že sport je spíše možnou arénou či dějištěm socializační zkušenosti, než její specifickou výslednicí. Význam sportovních zkušeností je spolu podmiňován a spolu utvářen širšími kontexty sociálního a kulturního prostředí. K nejpřínosnějším výzkumům socializačních účinků sportovní zkušenosti patří ty, které se vztahují ke klíčovému období osobnostního zrání jedince. A tím je nesporně i socializační a hodnotové zrání na půdě organizovaných sportovních aktivit. (Sekot, 2003, s. 67-69)

2.3. Sportovní klub - socializační procesy

Když už jsme u socializačních procesů v různých dimenzích, tak jedním z nejdůležitějších socializačních procesů, je vývoj jedince ve sportovním klubu. Činnost sportovního klubu je ozvlášťující důležitá platforma individuálního dozrávání sportovců v procesu socializace. Klub je totiž zaměřen na výchovu a uplatnění špičkových sportovců. K tomu cílí směřují práce jejich členů. Sportovní klub je organizačně uzpůsoben tak, aby mohl co nejúčinněji působit na jednotlivá v něm sdružená družstva. Činovníci sportovního klubu - předseda, manažer, členové výboru, sekretariát - ti všichni zajišťují co nejlepší podmínky pro provoz jednotlivých mužstev a jejich dobrou spolupráci. Obecně vzato způsob organizace práce

v jednotlivých družstvech je formou působení na malou sociální skupinu. Každé mužstvo má realizační tým v čele s trenérem, který je hlavní osobou zodpovědnou za formu práce s týmem, určuje řád a plní vytýčené zásady. Trenéři vyhodnocují jaké hráče v družstvu potřebují, vypracovávají herní systém, určují základní normy fungování družstva, dbají na společenské vystupování.

Ve sportovních družstvech dochází k mnoha sociálním vztahům a vazbám, jejichž základem je postavení jednotlivých hráčů v týmu. Ten je zpravidla složen z hráčů výborných, průměrných a nejslabších.

Výkonnostní a tím spíše vrcholový sport přináší život na vysoce nestandardním vysoce účelovém prostředí tréninkových center, sportovních institucí, závodišť. Pro vrcholového sportovce to znamená žít i daleko od rodinného zázemí v hodnotově zúženém prostředí a dalších vrcholových sportovců, trenérů, sportovních funkcionářů, žurnalistů a celé plejády lidí přitahovaných právě tímto sociálním mikroklimatem. Jeho rámec přináší odlišný rytmus a vytváří specifické sociální a psychologické důsledky. Život vrcholového sportovce je pod nesrovnatelně vyšší sociální kontrolou zájmu médií a veřejnosti. Ve střediscích probíhá selektivní výběr talentů a prudký nárůst tréninkových dávek, které už kolem desátého roku věku činí až osm hodin denně. Je jistě oprávněné položit otázku, zdali nejde o jednostranné socializační působení na úkor přirozeného všestranného vývoje jedinečnosti věku dětství.¹

Výkonnostní a zejména vrcholový elitní sport svoji náročností, osobním nasazením a nestandardním socializačním působením rozměňuje mimo sportovní povinnosti a zájmy každodenního života. Přitom není bez významu, že sportovní kariéra se může stát nejen zdrojem astronomických příjmů, ale i zdrojem mediálního společenského obdivu.

Problematika socializačních důsledků působnosti v organizovaném sportovním kolektivu je ozvláštňována skutečností, že téměř ve všech odvětvích sportu se pozornost všech zúčastněných ubírá k výsledkům a nikoli primárně k důsledkům. Výsledky totiž ovlivňují všechny aktéry na půdě výkonnostního sportu

¹ Sekot, A. Sport a společnost. 1. vyd. Brno: 2003. 62 – 73 s.

bezprostředností ovlivňování praktických stránek života. Důsledky této pragmatičnosti se zpravidla projevují svým negativním výměrem až v budoucnosti. Kdo by si uprostřed osobního zápalu na cestě sportovní kariéry lámal hlavu s podlomeným zdravím, narušeným osobnostním vývojem, jednostranností životního stylu. Kterého zejména mladého, silně vidinou úspěšné sportovní kariéry motivovaného člověka, trápí problémy dalšího profesního uplatnění, narušené mezilidské vztahy, psychická opotřebovanost, ztráta sebekritičnosti a soudnosti, odtrženost od každodennosti všedních problémů. (Sekot, 2003, s.70-73)

3. Empirická reflexe problematiky

Sport – to slovo v nás dnes vyvolává docela zřetelné představy: soupeření, vítězství, výkony na hranicích lidských možností, pikantní zákulisí proher, osobní tragédie, zvýšený adrenalin, nebezpečí, řvoucí stadiony, televizní obrazovky, doping, peníze. Velké peníze. Člověk-sportovec a člověk divák jsou jakoby stále víc od sebe oddělení. Smysl sportu je pro jednoho ve vítězství a v zisku, pro druhého v podívání, která poskytuje vzrušení. Sport jako činnost je pak prostředkem pro uspokojení obou – sportovce i diváka. V představách mnohých jsou sportovci pouze dobře placenou hromadou natrénovaných svalů, která v rozličných arénách poskytuje zábavu.

Ale každý sportovní výkon je stále ještě dílem člověka. Je odrazem nejpradávnějších instinktů člověka, jeho touhy po překonávání překážek, po vítězství nad soupeřem, po vítězství nad sebou samým. Sportovní výkon tak ztrácí svou povrchní nálepku a stává se složitou součástí lidské individuality. Od svalů vede cesta k mozku a k duši. Ale i to bývá z velké části ovlivněno podstatnou věcí. Tou věcí je ekonomické zázemí rodiny.¹

Sporty, které jsem poznal na „vlastní kůži“ a kterým se v této práci blíže věnuji, jsou dnes na špici ekonomického ledovce. Světová a na to navazující česká média, vytváří prostřednictvím svých kampaní a informovanosti z ledního hokeje, kopané a tenisu dojem oázy nekonečného finančního bohatství, úspěchu a štěstí. Cesta k úspěchu je však mnohdy velmi trnitá a končí dříve, než vůbec pořádně začala.

¹ Kabošová, S.M., Jelínek, M. Skrytá cesta k vítězství/Utajená zákulisí sportu. 1. vyd. Praha: Gutenberg, 2003, 5 s.

Abych uvedl základní problematiku na správnou kolej, vytvořil jsem nestandardizovaný dotazník (viz příloha č.1), který jsem v úvodu mého výzkumu rozeslal prostřednictvím internetu managementu SVS, kde jsem výzkum prováděl. Moje další práce pokračovala osobními rozhovory s respondenty v těchto SVS, kde jsem nabíral materiál pro tuto práci. Každé SVS má svá specifika, strukturu a ekonomické zázemí. V této empirické části práce bych chtěl alespoň částečně představit fungování v těchto SVS.

V první části se budu věnovat empirickým reflexům v hokeji, ve druhé kopané a konečně ve třetí tenisu.

Hokej

3.1 HC Sparta Praha – hokej

Jsme země olympijských vítězů, několikanásobných mistrů světa a Evropy. Jsme země nejlepšího současného hokejisty světa Jaromíra Jágra. V letošní sezóně hraje zatím 47 českých hokejistů v základních sestavách klubů nejprestižnější hokejové soutěže světa NHL. Máme tady mnoho vítězů nejváženější ligové soutěžní trofeje světa Stanley Cupu (v poslední ligové sezóně 2005/2006 to z Čechů byli František Kaberle a Josef Vašíček). Tedy země, která svou geografickou velikostí malá, ale hokejovými osobnostmi a úspěchy, obrovská. Co si více přát pro naše hokejové benjamínky, než takovéto příklady a úspěchy. Tato popularita vytváří v mnohých očích rodičů dojem, že cesta k úspěchu a bohatství jejich ratolestí, je snadná a jednoduchá. Když už projdete ve zdraví všemi nástrahami českého hokeje a všimne si vás skaut z nějakého klubu NHL, máte šanci být draftován a následně můžete podepsat smlouvu. Smlouvy bývají obecně tzv. dvojcestné (je tam klauzule, že můžete hrát za rezervní tým, v NHL se nazývají – farmářské týmy). To samo o sobě je velice náročné na všechny stránky lidské psychiky. Je vám 17 let, jste v novém prostředí, mnohdy neznáte dobře jazyk a váš plat se pohybuje řádově „jen“ ve statisících US dolarů. Široká veřejnost si řekne, že to jsou velké peníze, ale...Na farmách si vše hradíte sám. Tato liga je jen přestupní stanice. Náročnost cestování, množství zápasů(když jste zdravý, tak můžete odehrát až 84 zápasů za sezónu) a když

máte štěstí, tak věčné stěhování do A týmu a zpět. V poslední době se stává, že naši mladičci raději sbírají hokejové zkušenosti v domácí lize, kde se zlepšila i finanční situace klubů.(průměrný základná plat hráče naší O2 extraligy je 1 200 000).

Pro ilustraci uvádím dva příklady, v současnosti velmi úspěšných českých hvězd v NHL a jejich cestu k bohatství.

Prvním je Patrik Eliáš, odchovanec kladenské juniorské líhně. Když byl draftován v roce 1996 New Jersey Devils, bydlel na internátu v Kladně a bral 3 000 Kč plus prémie měsíčně. Jak sám řekl, „někdy nebylo ani na rohlíky.“ Ale peníze šli stranou a snažil se soustředit jen na hokej. Až po draftu a následně po podpisu kontraktu v NHL se život začal měnit. Ze vzpomínek Patrika Eliáše: Nováčkovské smlouvy nejsou a ani nebyly ve srovnání s kontrakty hvězd nijak závratné, pro hráče z českého prostředí však představovaly nevídané bohatství. „Zajímavý je hlavně podpisový bonus.“ „Když dostanete čtyřicet nebo padesát tisíc dolarů, tak to s vámi zamává. Já byl tehdy z toho úplně v šoku.“ Na výplatu se dlouho nečeká, po čtrnácti dnech si hráči vyzvednou v klubové kanceláři šek se jménem a částkou. „Já byl tehdy na farmě, takže jsem dostal 1900 dolarů,“ vzpomíná Eliáš. „A věřte mi, že jsem si ten papír dobře prohlédl. Jen jsem zprvu nevěděl, co mám dělat. Až mi řekli, že si musím založit konto.“ Na farmě v Albany se musel držet hodně při zemi. Nejprve si pořídil auto. „Bílý jeep,“ říká dnes třicetiletý šéf Devils. „Bylo to fajn, ale žádné výlety se nekonaly. Znal jsem jen cestu na zimák, na víc jsem si netroufnul.“ Koupit dům, či se pustit do finančně náročnější akce, na to Eliáš nenašel prostředky. V letošní sezóně 2006/07 se stal Patrik Eliáš druhým nejlépe placeným českým hráčem v NHL se základním platem 7 500 000 \$.

Druhým takovým příkladem je odchovanec třinecké hokejové líhně a v současnosti hráč Chicago Blackhawks Martin Havlát. Jeho vstup do velkého hokeje byl rychlejší. Dnes 25. letý hráč hrával v Třinci extraligu od 17. let s měsíčním platem sedmi osmi tisíc Kč měsíčně v roce 1998/99. Havlát měl oproti Eliášovi výhodu. Byl draftován v sezóně 2000/01 a v té samé sezóně podepsal smlouvu s Ottavskými Sanátory na 825 000 \$ ročně a patřil hned od začátku k prvnímu týmu Senators. První šek zněl na 40 000 dolarů. „Čučel jsem na to jako blázen,“ směje se. „Samozřejmě jsem si ten první šek schoval. Jako i ostatní. Jen výplatnice z Třince si

založil můj táta.“ S prvním šekem v kapse mohl poprvé snít o tom, co si pořídit. „První věc, kterou jsem udělal, že jsem našim koupil v Říčkách u Brna barák,“ chlubí se Havlát. V letošní sezóně 2006/07 se stal Martin Havlát třetím nejlépe placeným českým hráčem v NHL se základním platem 6 000 000 \$.

Pramen: noviny Nedělní svět 1.října 2006, Sport Magazín č.2/2006

HC Sparta Praha – hokej

Organizační schéma mládeže od přípravy do dorostu HC Sparta Praha - hokej

Struktura mládežnického hokeje na HC Sparta Praha je rozdělena podle ročníků, tedy podle školních ročníků. Samotný klub nemá, ani přímo nespolupracuje, s žádnou z pražských sportovních škol. Spartaňští svěřenci dojíždí individuálně do klubu ze širokého okolí Prahy a z různých škol celého Středočeského kraje. Všechna zodpovědnost na transport na tréninky je přenesena na rodiče. Klub se stará jen o to, kde se bude bruslit. Všechna mládežnická družstva trénují střídavě v hlavní hale a na tréninkové ploše, která je v těsné blízkosti hlavní holešovické T-mobile Arény.

Jednotlivé věkové kategorie jsou rozděleny takto:

1.třída - 6ti letí adepti ve dvou přípravkách,	1. profesionální trenér, 3.asistenti
2.třída - 19 hráčů	3.asistenti
3.třída - 27 hráčů	3.asistenti
4.třída - 19 hráčů	1. profesionální trenér, 3.asistenti
5.třída - 20 hráčů	2.asistenti
6.třída - 19 hráčů	1. profesionální trenér, 1.asistent
7.třída - 25 hráčů	1.asistent
8.třída - 21 hráčů	1. profesionální trenér, 1.asistent
9.třída - 23 hráčů	1.asistent

V každé věkové kategorii je různý počet hráčů. Celkově je v devíti mužstvech celkem registrováno necelých 200 hráčů. Ti nejmladší jsou dvakrát do roka vybírání

pod dohledem všech trenérů v nábořech, které jsou vyhlášovány na webových stránkách HC Sparta Praha a na televizní kostce, během zápasů A mužstva české extraligy hokeje. Již v těchto mládežnických kategoriích dochází k přestupům. Mnohdy rozhodují právě ekonomické poptávky a zázemí, které může klub nabídnout.

Kategorie 6 let

Do této věkové kategorie jsou vybírány děti nábořem pod dohledem všech mládežnických trenérů. Nábor je limitován kapacitou tréninkových prostor, ale přesto jsou zde vytvořeny podmínky pro dvě družstva přípravy. Konkurence je zde obrovská a nejen proto, jsou zde nastolena velmi přísná pravidla. Vybraní adepti trénují 2 x týdně a rodiče před zahájením zimní sezóny vždy bývají seznámeni s podmínkami a dalšími potřebnými informacemi na plynulý chod tréninkového procesu. Klub neumožňuje nechávat výstroj a výzbroj na stadionu. Tréninkové hodiny pro tuto věkovou kategorii začínají v 07.00 ráno. Výstroj a výzbroj celou hradí rodiče (cca 20 tisíc Kč), k tomu se musí připočíst klubové příspěvky 12 tisíc Kč. Při tom všem je účast rodičů v této kategorii nezbytnou nutností u každého tréninku.

Kategorie 10 let

Tato věková kategorie má už naučený určitý systém trénování a dalších záležitostí souvisejících s režimem u klubu. Také tréninková zátěž je už vyšší, než v předešlých kategoriích. Trénuje se 3 x týdně, plus mistrovské a přátelské zápasy. Tato kategorie má již tréninky od 06.00, což je větší zátěž jak na hráče, tak i na jejich rodiče. Celkový rozsah tréninkových hodin je rozdělen od 06.00 až do 20.00 hodin tak, aby nebyla narušena negativně školní docházka. Jedinou úlevou od klubu je, že v této kategorii mají už vlastní šatny. Z toho vyplývá, že výstroj a výzbroj mohou nechávat na stadionu. Finanční zátěž na rodinu je podobná jako u předešlé kategorie. Musíme ale přičíst další náklady na letní oblečení a campy. Příprava na zimní sezónu bývá už celoroční, to znamená, že v letních měsících probíhají suché tréninky a letní soustředění. Celkové náklady rodiny jsou okolo 40 tisíc. Účast rodičů bývá stále nutností.

Kategorie 14 let (do 15 let)

V této věkové kategorii se jedná o hráče, kteří jsou už připraveni vstoupit na dráhu velkého hokeje. Hrají v kolektivu 8-9 let, mají naučené režimy trénink – škola –

trénink, soustředění, zápasy. Jsou krok od dorosteneckých družstev a začíná se rozhodovat o jejich další kariéře. Jsou už fyzicky nezávislí na rodičích a rozhodují o dalším bytí. Rodiče opět musejí navýšit finanční podporu. Finanční zátěž se navyšuje množstvím odehraných tréninků a zápasů a tím ohraných hokejek, bruslí a dalších součástí výstroje a výzbroje. Celkové náklady rodiny jsou okolo 50 tisíc Kč. Účast rodičů již není nutností.

Materiální vybavení

Žádné mládežnické družstvo HC Sparta Praha neposkytuje výstroj ani výzbroj zdarma. Od těch nejmenších až po juniory si musí hráči (či spíše jejich rodiče) kompletní výstroj a výzbroj kupovat a hradit sami. Jedinou výjimkou jsou zápasové a tréninkové dresy. Klub nabízí různé kontakty na firmy, zabývající se prodejem hokejové výstroje a výzbroje, ale rodiče řeší tyto záležitosti raději individuálně

Komunikace s rodiči

Rodiče jsou vždy důležitou součástí výchovy každého jedince. Jsme země olympijských vítězů, země několika násobných mistrů světa, spousta českých hráčů hraje v NHL a dalších ligách po celém světě. Rodiče vidí budoucnost svých ratolestí už v těchto klubech a mnohdy je komunikace s ambiciózností těchto rodičů velmi komplikovaná. Profesionální trenéři nejsou pro rodiče partneři, snaží se mluvit do tréninků a komplikují celý tréninkový proces. Nebo naopak. Své ratolesti doslovně „odloží“ na trénink a jedou si vyřizovat své osobní záležitosti. Hlavně, že se o dítě někdo postará. I takové případy na Spartě existují.

Cestování a ubytování

Tato záležitost je řešena velmi individuálně. Rodiče jsou povinni své děti na tréninky a k zápasům dovézt. Na zápasy se odjíždí společně autobusy. Na ty však musejí rodiče přispívat. Co se týče ubytování, klub opět individuálně posuzuje aktuální situaci. Je schopen zajistit ve vyjimečných případech postel na své ubytovně. Obecně se to ale řeší až u tzv. „hotových hráčů“. Mládežnická základna není tak preferovaná.

Zdravotní prohlídky, zdravotní péče

Žádný sportovní klub nepodceňuje zdravotní prohlídky a Sparta není výjimkou. Každý hráč, ve všech mládežnických kategoriích, absolvuje vstupní lékařskou prohlídku u klubového lékaře. V komplikovanějších zdravotních případech se vše konzultuje opět s klubovým lékařem nebo smluvním specialistou. Ten je k dispozici všem hráčům bez výjimky. Rehabilitace a rekonvalescence je také zajištěna v areálu sportovní haly. Ta je využívána podle věkových kategorií a podle potřeb, opět individuálně.

Finanční zátěž na rodinu

Pro ilustraci uvádím ceny juniorské hokejové výstroje a výzbroje: Ceny jsou uváděny v českých korunách a volně dostupné na českém trhu.

Brusle 3 – 16 tisíc; helma 1 – 4 tisíce; chrániče ramen 1 – 3 tisíce; chrániče holení 1 – 3 tisíce; chrániče loktů 400 Kč – 2,5 tisíce; hokejka 1 – 10 tisíc; rukavice 1 – 2,5 tisíce, kalhoty 1 – 3,5 tisíce; doplňky 1,5 tisíce, taška až 3 tisíce. Suma sumárum se dostaneme v průměru na 30 tisíc Kč za jednu sadu. Na našem trhu je velký výběr renomovaných i méně známých firem a záleží jen na kupní síle rodičů.

Když připočítáme ještě vybavení na suchý trénink 3 – 5 tisíc Kč, zimní oddílovou bundu 3 tisíce Kč, uhrazení letního soustředění 5 tisíc Kč týden, jsme na částce okolo 50 tisíc ročně. Za předpokladu, že se nic nepoškodí nebo nezničí.

Další finanční položkou je roční členský poplatek 12 tisíc Kč, z kterého jsou placeny hodiny ledu. Tuto částku platí každý rodič za svého syna bez výjimky. A v neposlední řadě jsou zde náklady spojené s dopravou. Tato částka je ale velice individuální. Záleží na vzdálenosti bydliště od stadionu, ale dle informací od rodičů se částka pohybuje v několika tisících Kč.

A jedna věta na konec. Dle sdělení šéftrenéra mládeže Davida Volka, na Spartě nemají problém řešit ekonomicky nebo sociálně slabší případy. Trenéři shodně říkají, že o žádném neví...

Organizační schéma řízení trenérů

Realizační tým 2006/2007

Sekretář mládeže: Mrňová Jana

Vedoucí SCM: Doležal Jiří

Trenér sport. tříd: Volek David

1. - 3. třída hlavní trenér Čihák Ladislav
4. - 5. třída hlavní trenér Zlatohlávek Jan
6. - 7. třída hlavní trenér Kročák Jiří
8. - 9. třída hlavní trenér Volek David

Každý trenér má v týmu 1. až 3. asistenty a každá třída má ještě vedoucího mužstva, zodpovědného za chod a zázemí.

Závěrem bych chtěl říci, že HC Sparta Praha jehož založení se datuje roku 1903 jako klub bandy hokeje a v roce 1909 vzniká HC Sparta Praha , patří mezi naše špičkové hokejové kluby. Je sedminásobným mistrem ligy. Mezi jeho odchovance nebo bývalé hráče, kteří brázdí nebo brázdili světové hokejové arény, patří například mistři světa a držitelé Stanley Cupu Jiří Hrdina, Petr Nedvěd, David Výborný, Pavel Rychtr, Richard Žemlička, Petr Bříza (současný generální manažer) a další. Práce pro klub se odvíjí v několika fázích. A velmi důležitou je trenérská práce a na ni navazující práce manažérská. Kluby jsou dnes většinou obchodními společnostmi, závislými na své obchodní činnosti. Přestupy patří k normálním pracovním náležitostem v klubech. Nákupy či prodeje hráčů jsou součástí práce každého generálního manažera klubu. Záleží vždy na ekonomické síle každého klubu, koho si mohou koupit, nebo koho mohou (musí) prodat. A tyto obchody probíhají i v juniorských kategoriích.

Každý profesionální manažer chce dobře koupit a samozřejmě ještě lépe prodat. Existuje však (pro Evropu nevýhodná) mezinárodní smlouva mezi evropskými hokejovými federacemi a NHL o jednostranném finančním vyrovnání za každého nově draftovaného hráče. Evropské kluby vychovávají mladého talentovaného hokejistu, ten je draftován klubem NHL a po podepsání smlouvy dostává domovský evropský

klub jednorázovou kompenzací 100 000 \$ (která mnohdy nedosahuje ani pokrytí nákladů na výchovu mladého hokejisty). Proti tomu se už postavil mimo jiné generální manažer naší reprezentace a HC Moeller Pardubice Zbyněk Kusý a soudní cestou bojuje za změny v této smlouvě.

Fotbal

3.2 AC Sparta Praha - kopaná

Dalším klubem, kde hrát je snem mnoha kluků z celé republiky, je AC Sparta Praha. Klub s obrovskou tradicí a historií, klub který svou hrou bavil již naše dědečky a tatínky a který je v srdcích i mnoha našich babiček a maminek, zůstává stále našim nejúspěšnějším klubovým oddílem.

Před časem Magazín DNES mapoval nevšední život dětí, které se mohou stát hvězdami českého sportu. Mezi respondenty byl i jedenáctiletý fotbalový talent ze Sparty Ondřej Karafiát. Když jsem prováděl empirický výzkum na Spartě, dostala se řeč i na tohoto mladíka.

Dnes jedenáctiletý klučina právě dotrénoval v mrazu se svým osobním trenérem. Slalomoval s míčem na rychlost, z šestnácti metrů se trefoval do tyče. „Za deset let bych chtěl hrát za Barcelonu,“ říká Káfa (přezdívka mezi spoluhráči). Už si nepamatuje, kdy se začal seznamovat s míčem, ale jedno ví jistě – kdyby si s ním každé ráno máma nezakopala, odmítl by jít do školky. Káfa trénuje čtyřikrát týdně, občas se sejde i s osobním trenérem. A o víkendu jsou zápasy. Jinak mu zbývá jen škola.

Nikdy v minulosti se děti na hřištích a v posilovnách tolik nenadřely. „Před čtyřiceti lety jsem hrál taky denně, ale jen tak na ulici nebo na škvárových hřištích,“ vzpomíná legendární fotbalista Jan Berger. Dnes se řeší věci, které donedávna zůstávaly v pozadí. Třeba jídelníček. Že by si Káfa zašel na hamburger a hranolky? Že by si večer u televize dal pytlík brambůrků? Tak to by nešlo. V sedm večer se zavírá lednice a pak už jsou jen jablka, případně mrkev.

Rodiče Káfy také potvrzují, že Sparta pro své naděje založily sportovní školu. Je to velká výhoda. Syna ráno odvezou do školy a v šest večer si pro něj přijedou k tréninkovému hřišti. Rodiče prožívají všechny zápasy s ním. „Máma křičí bojůj táta občas nadává, ty gumo, to když hraju špatně nebo když má v sobě nějaký piva. Ale když to jde, tak mi dá peníze. Za góla nebo přihrávku mám stovku. Kdybych byl útočník, tak se nedoplatí.“

I když rodiče počítají i s mnohem všednější budoucností, Káfa se za deset let vidí v Chelsea nebo v Barceloně. „Tam hraje můj oblíbený hráč, Ronaldinho.“ A ještě závěrečná slova Káfy . „, Kdybych vydělal peníze, tak mamce koupím mercedes. A tátovi i sobě dva nissany.“

Pramen: Magazín DNES 49/2005, s.14 – 19.

Nyní si blíže přiblížíme strukturu mládežnického centra Sparty na Strahově:

Organizační schéma mládeže od žáků po přípravku AC Sparta Praha – fotbal, a.s.

Žákovská družstva:

A žáci starší U15 -	Česká liga starších žáků	profesionální trenér
B žáci starší U14 -	Česká divize starších žáků	
C žáci mladší U13 -	Česká liga mladších žáků	
D žáci mladší U12 -	Česká divize mladších žáků	profesionální trenér
E žáci mladší U11 -	Pražský přebor	

Družstva přípravek:

Mini 10 –	Minikopaná	
Mini 8A –	Minikopaná	
Mini 8B –	Minikopaná	
PředMini 6A	Minikopaná	
PředMini 6B	½ roku bez soutěže a utkání	profesionální trenér

V každé kategorii je v kádru 18 hráčů. S příchodem nového hráče, který splňuje kritéria zařazení do kádru, odchází na hostování hráč výkonnostně nejslabší. Tento odchod je vždy schválen trenérskou radou.

Kategorie 6 let

Děti do této kategorie jsou vybírány nábořem, který se koná 2x ročně. Tohoto náboru se účastní všichni trenéři žákovských kategorií od U15 až po U6. Do nově vznikajícího družstva je vybráno 18 chlapců, kteří se nejvíce přibližují požadavkům, které v této kategorii požadujeme. Celé dění náboru mohou sledovat všichni rodiče, kteří jsou v bezprostřední blízkosti hřiště, na kterém se akce koná.

V případě, že je chlapec vybrán do družstva předmini 6B, je písemně vyrozuměn a pozván k zahájení tréninkového procesu. Tréninkový proces těchto dětí probíhá 2x týdně v tréninkovém centru mládeže AC Sparta Praha na Strahově.

Po zahájení tréninkového procesu se uspořádá schůzka s rodiči hráčů, kde jsou rodiče seznámeni s klubovými kompetencemi, požadavky, a zásadami, týkající se hráčů, rodičů, trenérů a dalších činovníků klubu. Stěžejní část informací týkajících se tréninkového procesu jsou sdělovány především rodičům, kteří v této kategorii úzce spolupracují v organizačních záležitostech s trenérem této kategorie.

Kategorie 10 let

Hráči této kategorie už mají 4 roky tréninkového procesu za sebou a osvojili si důležité návyky spojené s tréninkem, ale také školou a sportovními akcemi typu – mistrovské utkání, přípravné utkání, venkovní turnaj, halový turnaj. Trénují třikrát týdně a hrají svou soutěž v minikopané. Tréninková jednotka trvá 70 – 90 minut, utkání minikopné se hraje na 2x25 minut. Věkem patří hráči do 4. – 5.třídy, což umožňuje trénovat již v brzkých odpoledních hodinách (od 15.00 hod) a tím zbývá hráčům dostatek času na školní přípravu. Většinou má trénink návaznost na školní družinu, tím se vyplní volný čas mezi koncem školy a začátkem tréninku. Čas začátku tréninku je nastaven tak, aby vyhovoval i dojíždějícím hráčům.

Kategorie 14 let (do 15 let)

Jde o družstvo nejstarších žáků, kteří trénují ve většině už 8-9 rokem. Časová i fyzická náročnost je velká. Tréninkové jednotky jsou téměř každý den, výjimkou nejsou dvoufázové tréninky. Jde o věkovou kategorii, která svým věkem spadá jak do skupiny žáků, tak do skupiny středoškoláků prvního ročníku. I tento fakt se musí brát v úvahu nejen při sestavování časového plánu tréninku. Žáci základní školy trénují v rámci projektu sportovních tříd v době dopoledního vyučování, ale středoškoláci tyto tréninky nemají. Pro rodiče žáků 9.tříd se organizují schůzky, na kterých jsou rodiče informováni o budoucím dění při přechodu z kategorie žáků do kategorie dorostů s návazností na střední školy. Jaké si vybírat střední školy, co je to upravený studijní plán, co je to individuální studijní plán atd.

Materiální vybavení družstev:

Všechny kategorie žakovských družstev, přípravek a před-přípravek jsou vybaveny kompletním tréninkovým a vycházkovým oblečením na jednotlivá roční období a fotbalovým míčem. Každé družstvo má své vlastní tréninkové pomůcky, rozlišovací trička a může využívat další společné tréninkové vybavení. Jednotlivá družstva mají k dispozici min.2 kompletní sady dresů různých barev.

Z hlediska sociálního se na tréninku stírají rozdíly, jednotný oděv přispívá k lepší atmosféře v kolektivu. Totéž platí o vycházkové ústroji na mistrovská a přátelská utkání. Výhodou je také snazší přehled trenéra při cestách na turnaje a jiné sportovní akce. Trénuje se na kvalitních tréninkových plochách s přírodní travou nebo umělou travou.

Soustředění:

Letní a zimní soustředění se koná jen ojediněle, ale využívá se vlastní tréninkový areál, který nabízí téměř ideální tréninkové podmínky. Pokud se soustředění koná, záměrem je jednak sportovní příprava, ale také poznání kolektivu hráčů a jejich charakterové vlastnosti. V kategoriích žáků a přípravek je pobyt hrazen rodiči. Částka se pohybuje v rozmezí 1500,- až 2500,- Kč za 5-8 denní pobyt.

Komunikace s rodiči:

Rodiče chápeme jako partnery při výchově hráče po stránce chování, vzdělávání,

dodržování denního režimu, stravování, ale specializovaná sportovní příprava hráče je zcela v kompetenci klubu. Zasahování rodičů do průběhu tréninků a utkání je nepřipustné a v případě, že k takovému jevu dojde, je ihned zjednána náprava oběma stranám předem známou formou.

Cestovné a ubytování:

Hráči, kteří dojíždějí do klubu z jiných měst než z Prahy, mají nárok na úhradu cestovného dle vnitřních směrnic klubu. Obdobně je tento problém řešen z nocležným na internátech. V případě neplnění si svých povinností hráčem může dojít ke změnám.

Měsíční a týdenní harmonogram:

Jak měsíční, tak týdenní program jednotlivých družstev je sestavován tak, aby splňoval tréninkové zásady všestrannosti a soustavnosti. V kategorii žáků je v úvodu týdne zařazen výcvik plavání, nejen jako regenerační trénink, ale taky plní funkci kompenzační. K dalšímu zkvalitnění všestranné sportovní přípravy má sloužit i výuka aerobiku, která je včleněná do sportovní přípravy žáků 6.-9. tříd.

Zdravotní prohlídky, zdravotní péče:

Všichni hráči mládežnických kategorií (6 – 15let) mají za povinnost před zahájením sezóny absolvovat zdravotní prohlídku, nejlépe u klubového lékaře. Klubový lékař je k dispozici všem hráčům bez rozdílu věku a výkonnosti, přednostně řeší naléhavé případy. Pro rehabilitaci a rekonvalescenci je přímo v mládežnickém centru pracovna fyzioterapeuta, který se stará o úspěšný návrat zraněných hráčů do tréninkového procesu.

Finanční zátěž na rodinu:

Fotbal je jedním z nejrozšířenějších sportů. Přesto finanční nároky na zajištění hráče jsou jedny z nejnižších. Vzhledem k tomu, že hráči Sparty tréninkový oděv dostávají, zbývá jim si pořídit jen tréninkovou obuv a další drobnosti popsané v materiálním vybavení. Všichni hráči platí měsíční klubové příspěvky, které se používají zpětně na činnost jednotlivých družstev. Finanční zátěží mohou být cestovní náklady v případě, že je hráč rodiči dovážen na tréninkový proces z větší vzdálenosti. Ale i na to klub pamatuje ve svých vnitřních směrnicích.

Materiální vybavení pořizované hráči samostatně:

sezónní kopačky kožené (tráva) – 2000,-Kč; tenisky (kopačky) na UMT – 1500,-Kč; tenisky do haly – 1200,-Kč; 6 ks ponožky – 300,-Kč; 2ks ručník – 300,-Kč; hygienické potřeby – 200,-Kč; chrániče – 500,-Kč (CELKEM 6000,-Kč)

Ceny jsou jen přibližné, záleží na druhu a značce koupeného zboží.

Organizační schéma řízení trenérů

Šéftrenér mládeže AC Sparta Praha – fotbal, a.s. (PaedDr. Luděk Procházka)

Řídí a kontroluje činnost všech vedoucích mládežnických trenérů.

Vedoucí trenér kategorie dorostů (Ing.Martin Říha)

Řídí a kontroluje činnost dorosteneckých trenérů

- trenéři jednotlivých dorosteneckých družstev (4 profesionální trenéři)

Vedoucí trenér kategorie žáků (Mgr.Petr Janoušek)

Řídí a kontroluje činnost žákovských trenérů

- trenéři jednotlivých žákovských družstev (2 profesionální trenéři)

Vedoucí trenér kategorie přípravek (Mgr.Vavříček Jaroslav)

Řídí a kontroluje činnost trenérů přípravek

-trenéři jednotlivých družstev přípravy (1 profesionální trenér)

Závěrem : Fotbal vyjde pro mladého hráče jako je například Káfa rodiče přibližně na 30 tisíc na sezónu. Klubové příspěvky jsou kolem 250 korun, platí se i startovné na turnajích, dvakrát do roka koupit kopačky...Jezdí se i na soustředění a cesty na zápasy znamenají spoustu benzínu. Naději, že zbohatnou, mají chlapci malou. U nás je 625 tisíc registrovaných hráčů, ale přes milion korun ročně si jich vydělají necelé dvě stovky. Spartani, půlka kádru v Liberci a ve Slavii a po pěti hráčích v dalších lepších klubech. A potom dalších sedmdesát fotbalistů, kteří hrají v zahraničí. Nejvíce si vydělává Pavel Nedvěd z Juventusu Turýn (250 mil.Kč ročně).

Pramen: Magazín DNES 49/2005, Až vyrostu, budu šampion, text Tomáš Poláček, Martin Moravec.

Tenis

3.3 TO PSK Olymp Praha

Třetí v pořadí je tenis. Podle mého názoru jeden z nejpoblárnějších individuálních sportů na světě. Sport, kterým se desetiletí nese vizitka tzv. „české tenisové školy“. Český tenis proslavili takové osobnosti světového sportu, jako byli Drobny, Hřebec, Lendl, Složil, Šmíd, Navrátilová, Mandlíková, Novotná, celá rodina Sukova a mnoho dalších skvělých hráčů. Z hráčů současných, kteří pokračují v reprezentaci dobrého jména českého tenisu, jsou to např. Tomáš Berdych, Radek Štěpánek, Martin Damm a Tomáš Zíb. Aktuálně tj. v září 2006 máme ve světovém žebříčku jednotlivců - Indesit ATP RACE (žebříček přihlašování do turnajů), 16 hráčů v první dvěstěpadesátce. V první stovce pak hraje 6 hráčů (nejlepším českým hráčem je nyní Tomáš Berdych, na desátém místě) . V ženském tenisovém žebříčku WTA máme 18 hráček v první dvousetpadesátce, z toho v první stovce hrají 4 hráčky (nejlepší současná česká hráčka je Nikol Vaidišová na desátém místě).

Jak je možné, že taková malá zemička jako Česko je, má tolik kvalitních hráčů? Odpověď nalezneme již z úvodu zmiňovaném výrazu tzv. „české tenisové školy“. Právě systém turnajů, přeborů a soutěží jednotlivců a družstev a s tím spojený systém klasifikace hráčů, vytváření žebříčků, systém TST, školiček, vzdělávání trenérů s důrazem na důslednou a kvalitní metodickou práci byly příčinou bezkonkurenčního postavení československého tenisu na evropské i světové scéně v minulých padesáti letech. Půl století patříme ke světové špičce, nikdy jsme ji neopustili a tenisový svět se dodnes diví, proč tomu tak je.

Od roku 1992 se naše malá země rozdělila na dvě samostatné ještě menší a obě si začaly budovat vlastní tenisovou existenci, a svět se diví dál.

Nebudu se vracet k výčtu našich úspěchů nejen ve FED Cupu, DAVIS Cupu i všech dalších evropských a světových soutěžích. Není snad jediná věková kategorie, kterou by naši reprezentanti , často opakovaně, nevyhráli. Není snad žádná země, která dala světovému tenisu tolik velikánů , z nichž mnozí byli přijati jako nesmrtelní do světové „Síně slávy“. Není bez zajímavosti, že i bývalý předseda Mezinárodního

olympijského výboru Antonio Samaranch doporučil tenis k přijetí do olympijského programu právě po konzultacích s tehdejšími předsedou ČTS Ing. Cyrilem Sukem. Úspěšné metody výuky tenisu u nás byly natolik průkazné, že v nejrůznějších evropských i světových komisích a výborech zasedaly desítky našich trenérů, rozhodčích a funkcionářů. Svět měl o naše trenéry mimořádný zájem. Naše neotřesitelné postavení ve světě musel brát na vědomí i tehdejší mocenský aparát a přestože tenis nepodporoval, nechával ho jako neolympijský sport žít. Dokonce musel časem legalizovat i poloprofesionální tenis a to v době, kdy jiné sporty mohly jen závidět.

Proč tato obecně známá fakta připomínám? Padesát let, to je vlastně celá jedna generace – i tenisová. Svět se řítí dopředu jak splašený kůň, zavádějí se nové pořádky, olympijské myšlenky dávno vzaly za své, sport se stal obrovským byznysem, ve kterém se točí astronomické peníze. Co bylo dříve absurdní, je dnes normální. S trochou nadsázky si dovoluji tvrdit, že jen tzv. česká tenisová škola se vůbec nezměnila. I když i do ní vstoupily také nemalé peníze. Roční rozpočet ČTS se počítá v desítkách milionů a i v běžných klubech jsou to miliony. V klubu, kde jsem před lety hrával, nám stačily k životu tisíce, dnes jsou to statisíce.

Tenisová inflace se dotýká všech stránek chodu klubu a začíná rozvoji tenisu škodit. Hráčů a rodičů žhavých po turnajových bodech nepřibývá a kvalita klesá. Můžeme namítnout, že „neviditelná ruka trhu“ si jako ve všem udělá i v tomto okrajovém společenském problému pořádek sama. Vše se točí jen a jen okolo peněz. Trh totiž nezná jiné měřítko úspěšnosti než peníze. K tenisu ale stále patří tisíce bezejmenných nadšenců, funkcionářů, hráčů a rodičů dětí, kteří tenisem žijí a dávají mu vše, co mohou. To je ale ta poslední jistota, co tenis u nás má.

Pro ilustraci uvádím několik postřehů ze zákulisí vrcholového tenisu:

Tomáš Zíb, český reprezentant, hráč pražského tenisového klubu NERIDÉ (v současnosti 126 hráč žebříčku ATP RACE) mi vyprávěl o své cestě na výslunní světového tenisu. K tenisu ho přivedl tatínek, jak to už bývá českou tradicí, sám aktivní závodní hráč píseckého tenisového klubu. Tomáš se sám začal tenisu věnovat naplno v devíti letech. Trénoval denně s tatínkem v Písku. Objížděli spolu turnaje po celé

republice a sbírali potřebné body do žebříčků ČTS. Jak mi Tomáš vyprávěl, rodiče obětovaly jeho kariéře všechn svůj volný čas a peníze. Neznaly dovolenou, neznaly volný víkend. Od dvanácti let začal dojíždět třikrát týdně do Prahy na Štvanici (za kvalitnějším tenisovým zázemím) a později se do Prahy i sám přestěhoval. Tenisové oblečení mu šila maminka, rakety a další výstroj sháněl tatínek. První sponzorskou smlouvu podepsal v 16. letech. Dnes 30.letý Tomáš Zíb má v současnosti sponzorskou smlouvu na oblečení a na rakety. Tyto smlouvy bývají obecně vytvářeny jen, že dostanete sportovní vybavení „zdarma“. I renomované oděvní a sportovní firmy dnes šetří čím dál více, než v minulosti. Smlouvy jsou „stavěny“ na finanční prémie velmi individuálně, (např. za postup do první stovky hráčů ATP tour, za postup na Turnaj mistrů nebo jaký marketingový zájem tato firma má, v tom určitém regionu apod). Tomáš Zíb tento rok vydělal tenisem na okruhu ATP tour zatím 242 875 US dolarů a celkem za svou tenisovou kariéru 1 194 857 US dolarů (zdroj: www.ATPtennis.com). V letošním roce byl také členem vítězného týmu smíšených družstev, který obhájil titul a stal se překvapujícím mistrem republiky.

Spousta bývalých vynikajících českých hráčů jako byli Zedník, Šavrdra, Nekola či Pála jsou dnes uznávanými trenéry. Jeden z těch mladších, kteří dnes úspěšně trénují je také náš bývalý reprezentant Josef Čihák. S Pepou jsme se bavili o zákulisí tenisového trénování. Jak mi potvrdil, tenis je velmi drahá záležitost. Ne každý rodič je schopen zafinancovat kariéru své ratolesti. Ti rodiče, kteří s tím v mnoha případech nemají problém, se narodili v bývalém Sovětském svazu. V postsovětských zemích nejsou stále dobré tenisové podmínky, a tak mnoho rodičů odchází se svými ratolestmi stále více na západ. Někteří se zastaví v Čechách, jiní v Německu, ti nejbohatší končí svou cestu až na Floridě v Bollettieriho akademii. Pepa Čihák je v současnosti trenérem jedné třináctileté naděje z Gruzie a rodiče stojí její kariéru „zatím“ dva miliony Kč ročně.

TO PSK Olymp Praha

Struktura mládežnického tenisu v oddílech je odlišná od kolektivních sportů. Protože se jedná o individuální sport, vše je zde řešeno také velmi individuálně. Již u nejmladších svěřenců tj. ve věku 5 – 7 se může přistupovat ke každému hráči samostatně. Olymp pořádá, tak jako každý velký tenisový oddíl, každoročně nábor do

tenisové školičky. Nejlepší děti jsou vybrány do oddílových závodních družstev. Aby nebyl hned v počátku, (kdy není jistota, zda se dítě bude aktivně věnovat tenisu), veden větší finanční tlak. Vedení klubu se snažilo vytvořit takové podmínky, které by nějak výrazně nezasahovaly do rodinného rozpočtu. Pro tyto nejmladší svěřence (za 500 Kč měsíčně) připravilo tenisovou akademii, kde se seznamují se základy tréninkových metod. Pod vedením profesionálního trenéra se ve skupinách učí dvakrát týdně tenisovým základům. Ovšem již zde rodiče žádají větší tréninkové zatížení pro své ratolesti (vše se připlácí). Pak tyto šestileté děti trénují individuálně a i celá jejich tenisová příprava je realizována individuálně.

Oficiální soutěžní družstvo na Olympu začíná u mladších žáků a čítá 6 chlapců a 3 dívky. Stejně složení má i družstvo starších žáků. Členové obou družstev požívají výhod SVS, tj. finanční úlevy (opět individuální, podle výkonnostního umístění na republikovém žebříčku). Obě věkové kategorie trénují už denně, o víkendech mají turnaje nebo kvalifikační zápasy (u tenisu je velmi důležité zápasové zatížení = vyhranost, psychická odolnost).

Materiální vybavení

TO PSK Olymp se snaží pro své hráče vytvořit optimální podmínky po všech stránkách. Po ekonomické stránce pomáhají klubu sponzoři. Oficiálním partnerem oddílu je jedna z nejúspěšnějších sportovních společností na světě firma Babolat, která má ve své nabídce kompletní tenisové vybavení tj. rakety, výplety, míče, oblečení, boty. Z tohoto partnerství vyplývají pro smluvní oddílové hráče různé výhody, kterých také hojně využívají. Ale opět musím podotknout, že není povinností hrát a oblékat se touto firmou. A je jen na rodičích, s čím a v čem jejich děti hrají.

Komunikace s rodiči

Nikde jinde není tak úzké komunikační propojení, jako právě u tenisu. Rodiče denně konzultují s trenéry svá přání a potřeby, naopak trenér řeší s rodiči hráčské problémy. Na Olympu existuje dohoda mezi trenéry a rodiči, že rodiče nesmí být přímo účastníky žádného tréninku. Musím ale zdůraznit, že ne vždy se jedná o harmonickou komunikaci. Jak už jsem uvedl výše, někteří rodiče mají jiné představy o tréninkových metodách a dalších tenisových náležitostech...Někdy máte dojem, že se nejedná o rodiče ale o zájezd psychotiků.

Zdravotní prohlídky, zdravotní péče

U tenisu je zdravotní stav každého hráče velmi důležitou záležitostí. Před zahájením tenisové kariéry jsou provedeny u každého hráče komplexní zdravotní prohlídky, které se preventivně každý rok opakují. V SVS je bezplatně k dispozici rehabilitační centrum se saunou, vířivkou a masárem. Když se hráč zraní, řeší se citlivě každý problém, protože to může ohrozit další kariéru. Zním případy, kdy rodiče nechaly v zahraničí udělat drahé vyšetření svého dítěte, aby zjistili zda má dispozice na vrcholový sport.

Finanční zátěž na rodinu

Hrát tenis na vrcholové úrovni není sport pro každého. Hráč SVS Olymp je podporován tenisovým svazem a MV ČR. Díky tomu rodiče ušetří zhruba 50 tisíc ročně. Ostatní hráče oddílu stojí sezóna zhruba 110 tisíc Kč (60 tisíc Kč trenér, 20 tisíc Kč materiál, 30 tisíc Kč náklady a turnaje). Celkové roční náklady na dítě se ale mohou šplhat až ke statisícům. Rodiče musí obětovat mnohdy celé své soukromí a někdy většinu svého majetku. Jsou známy případy, kdy rodiče prodaly dům, aby ufinancovaly tenisovou kariéru svého dítěte.

Pro ilustraci uvádím orientační ceny tenisového vybavení na českém trhu:

Tenisová raketa – 4 tisíce (potřebujete 3 rakety ročně), výplet – 400,-(spotřebujete okolo dvaceti výpletů), boty na tenis – 3 tisíce (potřebujete až 3 páry), boty na suchý trénink – 3 tisíce, oblečení na zápasy, na tréninky – cca 10 tisíc. Tato materiální spotřeba odpovídá i pro jednoho desetiletého hráče SVS Olympu Praha.

Názor jednoho českého profesionálního trenéra nakonec:

Tenista se slušně užívá, pokud patří mezi dvě stě nejlepších na světě. Když se vejde mezi prvních sto, zajistí se. Má jistotu startu na největších turnajích, kde se bere i za porážku v prvním kole přes 300 tisíc korun. Nejvíce stojí špičkový tenista v přechodu z juniorů mezi dospělými, okolo sedmnácti let. Jezdí po světě a moc si nevydělává. Roční náklady šplhají na 2,5 milionů korun. „Vrcholový tenis není pro

chudé“. Dítě potřebuje na rok pět raket (kvalitní raketa vyjde okolo 5 tisíc korun), téměř sto výpletů (dobrý je i za čtyři stovky), platí se trenéři, cesty, hala i míče. V deseti, jedenácti letech se trénuje už denně. Upravuje se školní docházka, rodiče si berou neschopenky, dovolenou apod., aby mohli vozit děti na tréninky. Místo opravdových dovolených se jezdí po žákovských turnajích.

Česká tenistka Daniela Bedáňová byla pod nadvládou svého despotického otce šestnáctá na světě, jenže se psychicky hroutila, rozešla se s ním, na turnajích se s ním nebavila a ... tenisově upadla v zapomnění. Vztah francouzské tenistky Pierceové s otcem dokonce skončil u soudu. Americká tenistka Jennifer Capriatiová se léčila z drog, mnohé další si zruinovaly zdraví a některé nemohou kvůli přehnané námaze ani otěhotnět. Poslední případ vzdoru dcery versus otce je v rodině americké hráčky Sereny Williasové a jejího otce Richarda. Despotický otec dostal Serenu až na úplný vrchol tenisového nebe. Po dramatickém rozchodu se začala Serene více věnovat společenským večírkům a propadla se v žebříčku WTA tour hluboko do pole průměrných hráček...

Závěrečném shrnutí:

Dělat vrcholový sport od dětství nejsou jen potlesky a fanfáry. I když si to nechce přiznat v počátcích ani jedna strana, hlavně ze strany rodičů, je veden obrovský psychický tlak na své děti. Mladí sportovci omámení slávou často končí špatně. Šrámy nechávají dětské sportovní osudy i v rodinných vztazích. Bývají to častěji otcové, kteří oslepeni velkou budoucností a milionovými výdělky dřou své ratolesti do úmoru, sprostě jim nadávají a někdy je dokonce bijí.

Mladí hokejisté i fotbalisté nejsou tak transparentně psychicky uzurpováni, jako jejich tenisoví kolegové. Přece jenom to jsou kolektivní sporty a prvotní negativní emoce rodičů se mnohdy ztrací v davu fanoušků. Tenisté to mají mnohem horší (názor vychází z mých zkušeností). Nežádá se stává, že „rozčilený“ rodič vběhne během zápasu na kurt a „zpeskuje“ svou ratolest přímo tam. Podle mého názoru, psychika oboustranně hraje v dnešním sportu mnohem větší roli, než v minulosti. Je komplikované blíže hodnotit rodinné vztahy, ale každé dítě se chce vidět ve svém rodiči a naopak každý rodič se shlíží ve svém potomkovi. Nastanouli pak komplikace, přichází

atmosféra, ovlivňující právě sportovní výkony. Všechny tyto sledované sporty potřebují sportovce soustředěné a koncentrované, ale protože tenista se musí spolehnout jen sám na sebe a na svůj výkon, je vyšší důležitost psychické stability a harmonie právě zde.

Na psychickou harmonii rodičů má velký vliv především jejich ekonomické zázemí. Mimo jiné např. zvýšení nákladů na trénování nebo insolventnost, mohou velmi negativně ovlivnit jejich rezistenci. Tyto problémy jsou pak přenášeny dále na své nejbližší okolí a jsme v začarované kruhu. Při mém výzkumu jsem dospěl k závěru, že hráč tenisu (spíše jeho rodiče) má mnohem blíže k finančním problémům, než hráči zbývajících dvou sportů. Bezkonkurenčně nejdražším sportem je tedy tenis (základní částka se pohybuje okolo 110 000 Kč ročně). Oba zbývající kolektivní sporty jsou na tom přibližně na stejné úrovni. Ovšem i částka pohybující se okolo 50 000 Kč ročně je pro mnohé rodiče nedostupná.

Když bych měl porovnat výkonnostní vrcholový sport a rekreační sport ve vztahu perspektivy pro celoživotní postoje, mohu odvážně tvrdit (vlastní zkušenosti), že tato socializační etapa života působí pozitivně nejen na utváření názorů a postojů, ale vytváří z člověka mnohem silnějšího a odolnějšího jedince, než z jedinců nesportujících. Na druhou stranu, tyto děti jsou mnohdy stranou od klasických dětských her a radostí. Jsou sortováni do vybraných skupin. Je jim vštěpován systém, který nemusí vždy pozitivně přijímat. Neznají „pravé“ kamarádství. Mohl bych použít i větu, že přichází o přirozené dětství. Ale musím připomenout, že vždy je „Něco za něco“.

Rodiče chtějí od svých dětí často nemožné – aby byly novým Jágrem, Pelém či Lendlem. Ve své touze už však nejsou tak neodbytní jako za komunismu, kdy byl sport jedinou možností, jak se dostat na Západ. Rodiče se snažili všemožnými způsoby prosadit své děti do sportovních klubů. Byli tehdy ochotni nabídnout trenérům a funkcionářům desetitisícové úplatky, aby z jejich dětí vychovali špičkové tenisty. Některé maminky nabízely dokonce samy sebe...Současnost je na tom mnohdy ještě hůře. Jsou známy případy ze strany rodičů, kdy vyhrožování, vydírání, fyzické napadení jsou součástí jejich „kultury“.

Závěr

V práci se mi podařilo teoreticky zhodnotit vztah sportovních aktivit mládeže na rodinné klima, hlavně v závislosti na ekonomické aspekty rodiny. Práce byla zpracovávána ve dvou částech. První část byla pojata jako teoretické zamyšlení na vztah sportu na rodinu, socializační procesy na sportovištích a na to navazující socializační procesy přenášené na rodinu. Druhá část práce zpracovává empirické reflexe, které se vytváří při socializačních procesech ve střediscích sportu mládeže ve třech odlišných sportovních odvětvích.

Abych mohl objektivně provádět výzkum, zvolil jsem si tři střediska sportu mládeže v Praze ve třech druzích sportu, které jsou mezi českou populací považovány za nejpopulárnější. Byly to HC Sparta Praha – hokej, AC Sparta Praha – fotbal a TO PSK Olymp Praha – tenis. Výzkum začal vytvořením nestandardizovaného dotazníku, který byl rozeslán mezi respondenty z řad managementu těchto středisek a pokračoval osobními rozhovory s těmito respondenty a rodiči v těchto střediscích. Z výsledků výzkumu jsem mohl konstatovat, že výzkum mi poskytl řadu informací o současném stavu a socializačních procesech, které v těchto střediscích probíhají a že tedy výzkum splnil účel této práce. Z tohoto výzkumu vyplývá, jak velký psychický tlak je vyvíjen na mladé sportovce, hlavně ze strany rodičů, jaká je na ně kladena vedle psychické i fyzická náročnost a jak je důležitá solventnost rodičů, při sportovní socializaci mládeže.

Na závěr musím konstatovat, že dnešní vrcholový sport není pro každého. Největším handicapem pro mladé sportovce je insolventnost rodičů, když pomineme tak podstatný problém, jako je špatný zdravotní stav.

Resumé

Bakalářská práce zpracovaná na téma „ Vliv sportovních aktivit mládeže na rodinné klima“ se zabývá vztahy , které vznikají při utváření osobnosti při sportovních činnostech.

V úvodní teoretické části se snažím zdůvodnit, proč sport přitahuje tak širokou lidskou veřejnost na sportoviště. Co sport znamená jako sociálně kulturní jev. Jak se na sport dívá sociologie, jako samostatná věda. A v neposlední řadě čím je sport, jako kulturní ukazatel současnosti.

Druhá, také ještě teoretická část je ukázkou, čím sport může být při formování jedince do společnosti a jaký socializační vliv sport na jedince má. Zamýšlím se nad rozdíly mezi rekreačním a vrcholovým sportem ve vztahu na formování jedince a jakými socializačními procesy jedinec prochází při organizované sportovní činnosti.

Ve třetí, závěrečné části se zaměřuji na vlastní empirický výzkum ve třech střediscích vrcholového sportu. Zajímám se hlavně o ekonomickou zátěž rodiny ve vztahu k sportovnímu rozvoji a formování jedince. Vybral jsem si, podle mého názoru, naše nejpopulárnější sporty – hokej, fotbal a tenis.

V závěru této části dále upozorňuji na působení dalších vlivů, které neodmyslitelně patří do vývojového řetězce při formování lidské osobnosti. Těmito vlivy jsou psychická a fyzická kondice v závislosti na sportovní zátěži.

Předložená bakalářská práce je koncipována ze zorného úhlu pohledu jedince celoživotně angažovaného v různých strukturách soutěžního výkonnostního sportu a usiluje upozornit na některé sporné stránky této úrovně sportu. Je to ukáзка sociálního klimatu, kterou v současné době naše společnost prochází.

Anotace

Jedná se o práci, která se zabývá vztahem sportu na utváření osobnosti, jako jedince. Socializačními procesy, kterými jedinec prochází ve vztahu k jeho sportovním aktivitám a hlavně o tom, co musí rodina obětovat, aby bylo dosaženo harmonizujícího kompromisu. Prakticky ukazuje korelaci vývoje a poukazuje na finanční náročnost jednoho mladého sportovce v našich nejpoblárnějších sportech hokeji, fotbale a tenisu ve třech SVS v Praze.

Klíčová slova

Sport, socializace, kulturní fenomén, zdravý životní styl, volný čas, mládež, rodina, institucionalizace, racionalizace, prestiž, bohatství, kompenzace, rehabilitace, výkon.

Annotation

The work addresses the issues of relation and impact of sports on the formation of people's character as an individual. It describes the process of socialization during various stages of sport activities. Particularly the work deals with the impact and role of family, the family support and sacrifices in the process of meeting the objectives. It practically exhibits the correlation between the development of sports career and the financial costs. The research has been conducted in three Prague sport centers a most popular sports hockey, football and tennis.

Keywords

Sport, socialization, cultural phenomenon, healthy lifestyle, free time, youth, family, institutionalisation, rationalization, prestige, wealth, compensation, rehabilitation, powerful

Seznam použité literatury

1. Kraus,B., Poláčková,V. Člověk, prostředí, výchova. 1. vyd. Brno: Paido, 2001,158 – 163 s. ISBN 80-7315-004-2
2. Sekot,A. Sociologie v kostce. Brno: Paido, 2004, 26 – 32 s.
ISBN 80-7315-077-8
3. Sekot,A. Sport a společnost. 1. vyd. Brno: Paido, 2003, 190 s.
ISBN 80-7315-047-6
4. Sekot,A., Blahutková,M., Dvořáková,Š., Sebera,M. Kapitoly ze sportu.
1. vyd. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sportovních studií
ISBN 80-210-3531-5
5. Sekot,A., Leška,D., Oborný,J., Jůva,V. Sociální dimenze sportu.
vyd. Masarykova univerzita V Brně, Fakulta sportovních studií
ISBN 80-210-3581-1
6. Kabošová,S.M., Jelínek,M. Skrytá cesta k vítězství/Utajená zákulisí sportu.
1. vyd. Praha: Gutenberg, 2003, 269 s.
ISBN 80-86349-10-1(Gutenberg), ISBN 80-7281-160-6(Eminent)
7. Coakley,J., Children and Sport Socialization Process. In Advances in Pediatris
Sport Sciences .Champaing: Human Kinetics, 1987, 43-60 s. 0-21-327587-4
8. Coakley,J., Sport in Society. New York: Mc Graw-Hill. 2001, 0-07-118155-5
9. Magazín DNES č.49/2005, 14-19 s.
10. Magazín Sport č.2/2006, 6-7 s.,
11. noviny Nedělní Svět 1.10.2006, 16 s.,

12. měsíčník časopisu TENIS č.9/2006, příloha Fiftýn plus XVII/2006, 17 s.,

13. <http://www.sparta.cz>

14. <http://www.hcsparta.cz>

15. <http://www.filiphockey.cz>

Příloha č.1

Dotazník.

Vlastní konstrukce základních otázek položených managementům SVS.

- 1. Počet mužstev ve věkových kategoriích od 6. do 14. let?**
- 2. Celkový počet hráčů v těchto kategoriích?**
- 3. Jak je zajištěna spolupráce se školami, kam vaši svěřenci dochází?**
- 4. Jaká je ekonomická zátěž klubu na jednoho svěřence na sezónu?**
- 5. Jaká je ekonomická zátěž rodičů na sezónu (kolik stojí členství apod.)?**
- 6. Kolikrát týdně tyto věkové kategorie trénují?**
- 7. Jak jsou tréninky časově organizovány v souvislosti na školu?**
- 8. Jak jsou tréninky časově organizovány v souvislosti na rodiče?**
- 9. Pomáhá klub hráčům ze sociálně slabších rodin?**
- 10. Jak klub komunikuje s rodiči?**
- 11. Má klub motivační programy v souvislosti s výkonností svěřenců?**
- 12. Zajišťuje klub lékařská, rehabilitační a psychologická vyšetření už v těchto kategoriích?**